

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

INFORMACINIAI KARAI – Petras Maksimavičius	3
ASMENYBĖ - TAI ATSAKOMYBĖ – Aldona Kruševičiūtė	5

KULTŪROS BARUOSE

APIE MŪSŲ KRAŠTO MOTINAS – Jurgita Stankauskaitė	8
MOTINOS DIENOS KONCERTAS SEINUOSE – Aldutė Karaneckaitė	10
TAIP ARTI SAVO ISTORIJOS DAR NEBUVOME	11
POEZIJOS PAVASARIS – Jurgita Stankauskaitė	12

VISUOMENĖ

„VILTELĖS“ KLUBO PASIEKIMAI – Vida Jolanta Stankevičienė	14
--	----

IŠĖJĘ NEGRĮŽTI

TRYŠ BROLIAI – Eugenija Pakutkienė	15
---	----

IŠ MŪSŲ PRAEITIES

KALNIŠKĖS MŪŠIUI - 70 – Gintaras Lučinskas	16
---	----

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA.....	26
----------------------------	----

Viršeliuose:

Sveikinu Tave, Mamytė!

(Tado Bagdonavičiaus nuotr.)

Poezijos pavasaris 2015

(Valdo Žilionio nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS:

16-515 Puńsk, ul. A. Mickiewicza 23

tel./faks. 87 5161 416

www.ausra.pl

red@post.pl

LEIDŽIA:

Lenkijos lietuvių draugija

16-500 Sejny, ul. 22 Lipca 9

tel./faks. 87 5162 125

Vyr. redaktorė – Irena Gasperavičiūtė

Redakcijos sekretorius – Petras Vitkauskas

Stilistė, korektorė – Birutė Burdinaitė-Ołow

Techn. redaktorė – Aldona Jonušonytė

KORESPONDENTAI:

Petras Maksimavičius, Eugenija Pakutkienė,

Jurgita Stankauskaitė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2015-05-28.

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos nuožiūra.

„Aušros“ redakcijos sąskaita:

BS Sejny O/Puńsk, ul. A. Mickiewicza 52,
16-515 Puńsk

Nr. 33 93540007 0070 0000 0198 0008

SWIFT / BIC kodas: POLU PL PR

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita:

BS Sejny, ul. Marchlewskiego 1, 16-500 Sejny

Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002

SWIFT / BIC kodas: POLU PL PR

RUCH S.A. vykdoma prenumerata

Spausdinto leidinio prenumeratą galima užsakyti tiesiogiai interneto tinklapyje www.prenumerata.ruch.com.pl.

Kilus klausimų, prašom rašyti el. p. adresu prenumerata@ruch.com.pl arba skambinti

„RUCH“ Klientų aptarnavimo centrui tel. 22 693 70 00 arba 801 800 803 (darbo dienomis 7-17 val.). Skambučio kaina priklauso nuo operatoriaus.

Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Administracji i Cyfryzacji.

Projektą iš dalies remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas (26-27 psl.).

Ministerstwo
Administracji
i Cyfryzacji

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Pirmą kartą teko lankytis Burbiškio dvaro. Radviliškio rajonas tiek nuo mūsų nutolęs, kad tikriausiai ne visiems ten pasiseka nuvykti. Gerai, kad turėjau galimybę dalyvauti ne tik įdomiame renginyje, bet ir esant progai aplankyti tas Lietuvos vietas, kurias kiekvienas lietuvis bent kartą gyvenime turėtų pasiekti. Turiu omeny Minaičius, kur 1949 m. susitiko visi Lietuvos partizanų vadai ir pasirašė garsiąją Vasario 16-osios deklaraciją. Minaičiai visai netoli Burbiškio dvaro, kur gegužės 15–16 d. dar tuo metu žydėjusių tulpių apsupty vyko Lietuvos istorikų ir lituanistų forumas, pavadintas „Lietuvą kūrusios ir tebekuriančios asmenybės: XVI a. Lietuvos politikai ir rašytojai: jų kūryba ir idėjos šiandien“.

Kalbant apie istorines asmenybes, kurias verta pristatyti mokyklose, neapsieita ir be karštų diskusijų ar net skandalingų pasisakymų. Visi pritaria, kad šiandien akivaizdžiai jaučiamas autoritetų jaunam žmogui trūkumas. Mokyklose vertėtų kalbėti apie tuos, kuriais galima ne tik žavėtis, bet ir jais sekant formuoti savo santykį su valstybe, tauta. Vienam liberaliam Vilniaus etikos mokytojų Lietuvos prezidentą Smetoną išvadinus „durneliu“, o Sniečkų pasiūlius kaip asmenybę, vertą pristatyti mokyklose, kai kurie forumo dalyviai pasipiktino, taigi diskusijos vėliau buvo pratęstos ir prie kavos stalo. „Aušroje“ siūlome pasiskaityti Kretingos mokyklos mokytojos Aldonos Kruševičiūtės skaitytą pranešimą. Paprasčiau būtent jos pranešimo, nes, mano įsitikinimu, vertybiniu aspektu jis pasirodė ypač aktualus ir svarbus.

Gegužės 17 d. Kalniškės miškelyje buvo minimas vieno garsiausių partizanų mūsų 70-metis. Spausdiname dar ankstesniame „Aušros“ numery pažadėtą paskelbti straipsnį.

Informaciniai karai

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Atsimenu pirmojo LR konsulo Seinuose Vidmanto Povilionio pasakojimus apie tai, kaip 1994 m. jam pradėjus darbą šiame mieste pasitaikydavo netikėtų svečių, kurie užsukdavo į konsulatą pasižiūrėti, kaip atrodo labiausiai lenkų nemylintis lietuvis. Tačiau jie pasižiūrėję visai neišsigąsdavo. Susitikimai baigdavosi ne smurto proveržiais, bet ilgomis, įdomiomis ir draugiškomis diskusijomis. Greit paaiškėdavo, kad V. Povilionis ne tik nepuola savo pašnekovų, nepriekaištauja ir nesmerkia, bet labai mielai ir įdomiai pasakoja, pristato savo nuomonę, padeda suprasti, kokią naudą Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas teikia Lenkijai, šiam kraštui ir kaip reikėtų tuo protingai ir visapusiškai pasinaudoti. Žinoma,

buvo ir tokių, kurie neužsukdavo pasižiūrėti, kaip atrodo pirmasis Lietuvos konsulas Seinuose, o tiesiog pasirinkdavo lengvesnį kelią išreikšti savo nuomonę. Mėtydavo dažus į pastato, kuriame buvo įsikūręs konsulatas, sienas, plėsydavo ar degindavo Lietuvos vėliavą. Kodėl taip darydavo, sunku logiškai paaiškinti, kadangi po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo buvo praėję vos keleri metai, dar tik formavosi naujas valstybės aparatas, dėliojosi vidaus ir užsienio politikos prioritetai, požiūris į istorinę atmintį, dar nebuvo

apraudotos Sausio 13-osios aukos. Kitaip sakant, dar nebuvo už ką mėtyti akmenimis, juolab Seinuose.

Kodėl šiandien nieks nemėto dažų į konsulato sienas ir nenori deginti trispalvės? Kai kas gal dar ir norėtų, bet vis dėlto taip nedaro. Man atrodo, todėl, kad V. Povilionio 1994 metais išsakytos mintys ir prognozės pasitvirtino. Tačiau reikėjo (ir vis dar reikia) ilgai ir kantriai aiškinti, kad peršama propaganda apie Lietuvą ir jos atšiaurią politiką lenkų atžvilgiu neatitiko ir neatitinka tikrovės, kad ji vis dar pristatoma sutirštintomis spalvomis. Geriausias įrodymas, kad ne viskas buvo taip blogai – tai Lie-

Man atrodo, todėl, kad V. Povilionio 1994 metais išsakytos mintys ir prognozės pasitvirtino. Tačiau reikėjo (ir vis dar reikia) ilgai ir kantriai aiškinti, kad peršama propaganda apie Lietuvą ir jos atšiaurią politiką lenkų atžvilgiu neatitiko ir neatitinka tikrovės, kad ji vis dar pristatoma sutirštintomis spalvomis.

tuvos lenkų bendruomenės didžiuliai politiniai, kultūriniai ir organizaciniai laimėjimai. Tai taip pat Lenkijos laimėjimai Lietuvoje. Visa tai pa-

siekta atkūrus Lietuvos valstybės nepriklausomybę.

Šias istorijas prisiminiau todėl, kad neseniai paskelbta, jog mažėja į Lietuvą iš Lenkijos atvykstančių turistų. Galima pamanyti, kad tai normalus reiškinys. Juk tai sąlygoja daugybė veiksnių, kaip antai valiutų kursai, oro sąlygos, paslaugų kokybė ir pan. Kitaip sakant, būna geresnių ir prastesnių turizmui metų. Tačiau dėmesį atkreipė visai kas kita. Vienas iš svarbiausių argumentų, kodėl į Lietuvą atvyksta mažiau turistų iš Lenkijos, tas, kad neva Lietuvoje

lenkams lankytis nesaugu, be to, jie čia prastai aptarnaujami, suirztama viešose vietose išgirdus lenkų kalbą. O labiausiai tai neva įrodo nuolatinis lenkų tautinės mažumos Lietuvoje „diskriminavimas ir persekiojimas“.

N e n o r i u teigti, kad nepasitaiko nemalonių, tenkinant turistų pageidavimus. Prieš kelerius metus pats patyriau nemalonią situaciją gegužės 1–3 dienomis

(Lenkijoje šventinis laikotarpis) viešėdamas Druskininkuose. Viešbutyje susilaukiau rimto perspėjimo, kad mano poilsį gali sudrumsti itin gausiai į Druskininkus suvažiuavę „turistai“ iš Lenkijos. Tokia pastaba man nepatiko, kadangi rodė išankstinį neigiamą nusiteikimą. Deja, tai su kaupu pasiteisino, nes tokio vulgarus elgesio bendrapiliečių dar nebuvau matęs. Ir visai nesigailejau, kad tada nepripažinau, jog... aš taip pat atvykęs iš Lenkijos. Teisingumo dėlei pažymėsiu, kad esu matęs ir girdėjęs ne tik lenkų, bet ir lietuvių gebėjimą komunikuoti visomis temomis, vartojant tik tris ir nebūtinai lietuviškus žodžius.

Tačiau apie tvyrantį Lietuvoje pavojų turistų saugumui viešosiose vietose girdėti neteko. Viena Lietuvos interneto portale turistų grupės aptarnaujantys vadybininkai ir gidai pripažino, kad gana dažnai sulaukia klausimų apie Lietuvos lenkų diskriminavimą ir neva paplitusį lietuvių nacionalizmą kitų tautų atžvilgiu. Arba klausimo, ar saugu Vilniuje garsiai kalbėtis lenkiškai. Tuo pačiu tie gidai pripažino, kad kai kas priklauso ir nuo tų, kurie tokias ekskursijas rengia ir pateikia informaciją apie lankomas vietas. Norint sudominti besiklausančius

turistus kartais imamas įvairių priemonių, tarp jų pasakojimų apie abiejų tautų santykius. Žinoma, greičiau sudominsime patriotiškai nusiteikusių tautietį, kai kalbėsime ne vien apie Vilniaus architektūrą, bet ir

Informacinis karas šiais laikais ne mažiau pavojingas nei ginkluoti susirėmimai. Todėl stebiuosi, kai šios srities specialistai vieną dieną gali demaskuoti tokio karo požymius Rytų Ukrainoje, o kitą dieną ramiu veidu skelbti paramos akciją „badaujantiems“ Lietuvos vaikams.

nemažai turizmo agentūrų, kurios rengia ekskursijas į Lietuvą (Vilnių). Viena pažįstama Seinų lietuvių dalyvavusi tokioje ekskursijoje, grįžo priblokšta, kai pasiklausė ekskursijos vadovo pasakojimų apie lietuvių charakterio bruožus, jų požiūrį į lenkus, savotišką istorijos interpretavimą. Pasak jos, aki-vaizdžiai matėsi, kad ekskursijos į Vilnių organizatoriai visiškai nesitikėjo, jog tarp dalyvių bus ir lietuvių, kitaip tikriausiai būtų vengę kai kurių pikantiškų pasakojimų.

Kai kartais pasižiūriu Lenkijos TV pranešimus apie įvykius Ukrainoje ir vykdomą informacinį karą, tai stebiuosi, kodėl mes taip lėtai mokomės ir nedarome reikiamų išvadų. Politikos apžvalgininkai ir žurnalistai, atrodo, puikiai suvokia, kaip konflikto pusės manipuliuoja informacija, kaip tai daroma ir ką norima pasiekti. Informacinis karas šiais laikais ne mažiau pavojingas nei ginkluoti susirėmimai. Jis labai nesunkiai pasiekia ir dažnai

apie tautiečių „persekiuojimus“. Tai kelia adrenalina. Kad tai tiesa, rodo tokių ekskursijų dalyvių pasakojimai. Suvalkų regione veikia

Žurnalistas juk nepasakė, kad būtent Sirokomlės mokykla uždaroma. Jis tik pasakė, kiek joje mokinių mokosi, tačiau puikiai žinojo, kaip tai supras klausytojai ir kokia bus jų reakcija. Jeigu uždaroma mokykla, kur mokosi 900 lenkų, tai kaip gali veikti Punsko Kovo 11-osios licėjus, kur mokosi tik 100 lietuvių?

pažeidžia didžiules piliečių grupes, jis per akimirką gali pasiekti bet kurį pasaulio tašką. Todėl stebiuosi, kai šios srities specialistai vieną dieną gali demaskuoti tokio karo požymius Rytų Ukrainoje, o kitą dieną ramiu veidu skelbti paramos akciją „badaujantiems“ Lietuvos vaikams. Štai visai neseniai žinių laidose vietinis radijas pradėjo skelbti informaciją apie Vilniuje uždaromas lenkiškas mokyklas. Nežinau, ar tai tiesa, tačiau noriu atkreipti dėmesį į pranešimo struktūrą: „Lietuvos valdžia likviduoja lenkiškas mokyklas. Oficialiai teigiama, kad dėl mažo mokinių skaičiaus. Tuo tarpu duomenys rodo ką kita. Pavyzdžiui, Sirokomlės mokykloje mokosi beveik 900 mokinių.“ Žurnalistas juk nepasakė, kad būtent Sirokomlės mokykla uždaroma. Jis tik pasakė, kiek joje mokinių mokosi, tačiau puikiai žinojo, kaip tai supras klausytojai ir kokia bus jų reakcija. Jeigu uždaroma mokykla, kur mokosi 900 lenkų,

tai kaip gali veikti Punsko Kovo 11-osios licėjus, kur mokosi tik 100 lietuvių? Reakciją eilinių klausytojų ar valdininkų nesunku nuspėti. Vėliau žinių

vedėjas pakeitė temą ir pasakojo klausytojams, kaip rusų propaganda profesionaliai baugina Rytų Ukrainos rusakalbius ir perspėja juos dėl plintančio ukrainiečių nacionalizmo... Sakė, kad toks manipuliavimas informacija labai pavojingas ir turės ilgalaikes pasekmes.

Asmenybė – tai atsakomybė

Pranešimas skaitytas gegužės 15 d. istorikų ir lituanistų forume Burbiškio dvare

KRETINGOS MARIJONO DAUJOTO PAGRINDINĖS MOKYKLOS LIETUVIŲ KALBOS MOKYTOJA
ALDONA KRUSĖVIČIŪTĖ

Asmenybės sąvoka Lietuvoje devaluota. Tai padaryta senokai. Tai daroma apdairiai, metodiškai, nenutrūkstamai. Užtenka atsiversti populiarius dienraščius ar įsijungti jų svetaines, kad tuo įsitikintum. Devalvavo asmenybės sąvoką ir kai kurios plunksną miklinančios personos, garsiai ėmusios skelbti, kad per menkai jos, „nacionalinės vertybės“, vertinamos... Regis, pamiršo, kad nacionalinės vertybės statusą gali suteikti tik kiti. Tas asmenybės sąvokos devalvavimas ir kryptingas žiniasklaidos vykdomas Lietuvos iškilių asmenybių puolimas (pavyzdžių toli ieškoti nereikia – prisiminkime kad ir Algirdo Patacko pjūdymą, prasiidėjusį pasinaudojus ligos nulemtu incidentu ir trukusį iki pat signataro mirties), man regis, yra sudėtinė informacinio karo, kuris, kaip visuotinai pripažinta – jau vyksta, dalis. Sunku vienareikšmiai vertinti ir tą faktą, kad signataro Romualdo Ozoło atminimui skirtą renginį, vykusį Mokslų akademijoje gegužės 8 dieną, atsisakė įamžinti LRT, išlaikoma mūsų visų lėšomis. Kodėl niekas iš LRT tarybos dėl šitokio akibrokšto nėra žodelio nepasakė? Kaip vertinti tą liūdną faktą, kad VU Filologijos fakultete griaunamos šimtametės sienos ir naikinama Kazimiero Būgos auditorija, papuošta dar 1979, VU jubiliejiniais metais, kurtais meno kūrinių (Mindaugas Navakas „Dedikacija Kazimierui Būgai“, Petro Repšio „Memorialinė lenta Kazimierui Būgai“)? Kaip reaguoti į tai, kai po Jaunųjų filologų konkurso pirmąją vietą savo miesteliui parvežusią mokinę rajono laikraščio žurnalistę pa-

klausia, apie ką jos darbas, o išgirdusi atsakymą, kad apie mokytoją, replikuoja: „Ir kam to reikia? Tie mokytojai nieko neduoda...“?

Žinoma, galima liūdnei palinguoti galvą ir hamletiškausiai atsistoti: „Kažkas papuvo danų karalystę“. Galima prisiminti, kad dar konferencijoje, skirtoje Maironiui, kalbėjome: „Hanibalas prie vartų!“ (Hannibal ante portas!) Bet tikriausiai reikia

*Regis, tereikia vadovautis
Vydūno, kurio 150-osios gimimo
metinės sutampa su Lietuvos
Nepriklausomybės 100-mečiu,
priesakais – formuoti žmogų pagal
trijų pakopų programą: žmogus sau,
žmogus tautai, žmogus žmonijai.*

šioje situacijoje iš naujo kelti amžinąjį klausimą: „Ką daryti?“ Atsakymas, regis, paprastas – kalbėti. Kalbėti ir kalbėtis apie... asmenybes. Apie tuos, kuriais gali jaunoji karta sekti, apie tuos, kurie gali (ir turi) jiems tapti įkvėpiančiu pavyzdžiu, padėti nu(s)i brėžti gaires (prisiminkime Jurgio Baltrušaičio ištarmę: „Prieš kelią didį gairės žinotinos“). Tai skatina daryti ir naujoji PU BP, kiekvienai klasių grupei siūlydama akcentuoti asmenybes. Tačiau norėtusi, kad mokiniai pasidomėtų ne tik programoje nurodytomis asmenybėmis. Jie gali paieškoti asmenybių savo aplinkoje. Regis, tereikia vadovautis Vydūno, kurio 150-osios gimimo metinės sutampa su Lietuvos Nepriklausomybės 100-mečiu, priesakais – formuoti žmogų pagal trijų pakopų programą: žmogus sau, žmogus tautai, žmogus

žmonijai. Ši programa atskleidžia humaniškumu pagrįstus susivokusio asmens ryšius su tauta ir pasauliu. Tas modelis (savarankiškai sukaupus pavyzdžius) turėtų padėti jaunam žmogui atsakingai imtis savikūros darbo. Pasiaukojimo ir tarnystės tautai (apie tarnystę kaip gyvenimo modelį daug yra mąsčiusi ir rašiusi prof. Viktorija Daujotytė-Pakerienė) pavyzdžių Lietuvos istorijoje netrūksta.

Ne tik tolimoje, siekiančioje viduramžius, bet ir artimesnėje, vaikams labiau suprantamoje.

Štai, sakykim, Vilniaus moksleiviai pasigilintų į tai, ką Lietuvai davė kunigas, chorvedys, dainininkas, kompozitorius, poetas, bitininkas, Vilniaus krašto lietuvių visuomenės veikėjas Juozapas

Ambrasiejus (Ambrasevičius), ir sužinotų, kad jis, Seinų kunigų seminarijos auklėtinis, spaudos draudimo laikais (1897 metais) prie Vilniaus šv. Rapolo bažnyčios subūrė pirmąją lietuvišką chorą ir kūrė jam dainų („Dieve, kaip ilgai Lietuva varguos“, „Neverk, Lietuva mano mieliausia“ ir kt.), kad jo rūpesčiu 1901 m. Šv. Mikalojaus bažnyčioje (joje sausio 25 dieną buvo atsisveikinta su paskutiniu žemininku Alfonsu Nyka-Niliūnu) atgimė lietuvių kalba, kad jis stengdavosi, jog vaikai Dievo žodį priimtų kartu su lietuviška dvasia. Tai jis 1905 m. (1906 m.?) Vilniuje išleido „Trumpą Rymo katalikų katekizmą“ – tikybos pradžiamokslį vaikams. Tačiau ten prisakė klausyti tik tokio vyskupo, kurį lietuviai patys būtų išsirinkę, o popiežius palaiminęs. Dėl šios frazės knygelė buvo

Istorikų ir lituanistų forumo, vykusio Burbiškio dvare, dalyviai

įtraukta į Vatikano draudžiamų knygų sąrašą, vadinamąjį „Index librorum prohibitorum“. Vienintelė šiame sąrašė iš lietuviškų knygų! J. Ambraziejaus kunigystė buvo suspenduota, kol neatsizadės savo žodžių. Tačiau to J. Ambraziejaus nepadarė net ir mirties valandą. Vertėsi bitininkyste. Jis nepabūgo savo gerovės aukoti dėl lietuviybės idėjos ir taip tapo žmogumi tautai. Garbė jam. Vilniaus moksleiviai galėtų susirasti Juozapo Ambraziejaus kapą Rasų kapinėse ir jį prižiūrėti. Atsiminti tokią asmenybę turėtų ir jo kraštiečiai (kunigas kilęs iš Marijampolės krašto), bet žinoti privalėtų visi lietuviai.

Negalime nutylėti tokių asmenybių, neužtenka jas tik paminėti. Turim jas prisiminti. Reikia prisiminti ir tuos, kurie išsaugojo lietuvių kalbą – daraktorius ir knygnešius. Dar galima atsekti įdomiausių istorijų. Jei kada vaikščiosite po Žemaičių Kalvarijos kapinaites, neabejoju, rasite kuklų, bet įdomų paminklą Emilijai Pocaitei. Ji buvo daraktorė. Mokė vaikus skaityti

lietuviškai, raštą pažinti. Pati buvo vieniša, ligota, šluba, kai kurie pasakotojai yra tvirtinę, kad ir kuprota. Už tai, kad vaikus mokė skaityti, davatkos ją įskundė žandams. Tie suėmė Emiliją Pocaite ir įkišo į kalėjimą. Grėsė 3 mėnesiai kalėjimo arba, atsižvelgiant į daraktorės sveikatos būklę, pinigine bauda – 10 rublių (įprasta bauda būdavo 30–50 rublių). Tačiau ta įprasta bauda šįkart turėjo atsirasti teisėjo kišenėje, o 10 rublių – tik priedanga. 10 rublių buvo dideli pinigai, nes už 2 rublius buvo galima nusipirkti gerus odinius batus, 20 rublių kainavo karvė, 30 – stiprus darbinis arklys... Nė vienas iš ūkininkų, kurių vaikus mokė ši daraktorė, nerado atliekamų pinigų Emilijai Pocaitei vaduoti. Nė vieno delnas neatsigniaužė. O vaikai nutarė patys uždirbti pinigų. Negreit juos sekėsi surinkti už parduodamas miško gėrybes. Ir nutarė daraktorės mokyti vaikiukai (o gal kas iš suaugusiųjų juos pamokė) per atlaidus prašyti pinigų jai išvaduoti. Elgetauti dėl savo mokytojos laisvės nusprendė. Taip

šventadieniais prieš mišias jie apėjo Rietavo, Plungės bažnyčias, o kokio geraširdžio ūkininko pavėžėti vežimaitiu iki Kretingos, ankstų rytą atsidūrė ir Kretingos bažnyčios šventoriuje. Kretingos „buvauni ubagai“, anot Jono Biliūno, nenorėjo neaišku iš kur atsiradusių konkurentų, tad apkumščiovo tuos atkakliuosius daraktorės Emilijos Pocaite mokinčius, nežiūrėdami, kad tai tik vaikai. Apšaukė daraktorės ugdytiniai sukluo bažnyčioje prie centrinio altoriaus ir meldėsi verkdami. Čia juos pamatė pranciškonas kunigas Felicijonas Lelis. Tai jo užrašų ir savo Močiutės dienoraščio dėka žinau šią istoriją. Pasikalbėjo F. Lelis su keistaisiais elgetautojais, suprato, ko vaikai nori. Ir pasakė tokį pamokslą apie gimtąją kalbą, mokslą ir knygas, kad ne tik moterys raudėjo, bet ir vyrai ašarą braukė. Mišioms pasibaigus, į vaikų kepures skatikus metė visi. Tiek metė, kad mokiniai savo daraktorę iš kalėjimo jungo išvadavo. Daug vėliau, kai jau buvo mirusi Emilija Pocaite, o jos

mokinius likimas nubloškė į tolimąją Ameriką, sugrįžę jie (dar prieškariu) prisiminė žmogų, juos rašto mokiųsį, pasirūpino, kad daraktorės kapas būtų paženklintas. Kitoje paminklo pusėje įrašyta – dėkingi mokiniai iš Čikagos. Ar tokia istorija nebūtų pamoka šiuolaikiniams pasišiaušėliams, neigiantiems bet kokius autoritetus? Ar nebūtų svarbu šiuolaikiniams mokiniams sužinoti, kad Simono Daukanto vaikams parašytoje abėcėlėje pirmasis skiemenutas žodis yra „Dory-bė“? Šie keli pavyzdžiai rodo, kad asmenybių – tikrų asmenybių, savo darbais ne tik save sukūrusių, bet ir tautai nusipelnusių, galime rasti kuo įdomiausių. Meilė Lukšienė akcentavo: „Nuo žmogaus kultūrinio lauko pareina ir jo svajonės. Kiek tos svajonės siaurutytės, egocentriškos, o kiek jos vis dėlto žmogiškos? Tai priklauso nuo akių atvirumo pasauliui. Bet jei-gu nėra pagrindų, tai akys labai mažai pastebi.“ Mūsų uždavinys – plėsti mokinių akiratį, kloti tuos pagrindus.

Kaip asmenybes, jų pasakojimus reiktų įjungti į mokymo(si) procesą? Nebūtina pamokų metu. Galima pasitelkti neformalaus ugdymo pamokas. Būtina atgaivinti kraštotyrinę veiklą – pakalbinti buvusius mokytojus, tremtinius, rezistentus... Tai galėtų būti projektinė veikla, kuri gali turėti įvairiausių formų. Tokie mokiniai, kurie augtų, turėdami prieš akis pavyzdį, įgustų tų, anot Vaižganto, „deimančiukų“ ieškoti, gebėtų atpažinti juos. Gal tada imtų keistis mūsų kultūros laukas. Mat dabar jis liūdnai graudus. Šuktelėjome pasauliui, kad esame „Drąsi šalis“, ir drąsiai sprukome šalin, neparodę tam pasauliui savo drąsos. Pamenate, kaip Maironio metais buvo planuota Sankt Peterburgo šv. Jekaterinos katalikiškoje bažnyčioje atidengti atminimo lentą, primenančią, kad šioje šventovėje įšventinti į vyskopus Antanas Baranauskas ir Motiejus Valančius, kad šioje bažnyčioje mišias lietuvių kalba laikė Maironis? Drąsiai

pasakyta, bet nepadaryta. O štai Baltarusija Florencijoje ant namo, kuriame dešimt metų iki mirties gyveno Mykolas Kleopas Oginskis, dar 1995 metais pasirūpino atidengti atminimo lentą, kurioje galima perskaityti tokius žodžius: „Šiame name nuo 1823 m. iki mirties 1833 m. gyveno didysis kompozitorius Mykolas Kleopas Oginskis. Dėkingos Baltarusijos dovana“. Neseniai mūsų kultūros ministras nuvyko pagerbti M. K. Oginskio atminimo į Florenciją. Gal tą atminimo lentą pamačius jam kils kitokių minčių apie Lietuvos diplomatinio korpuso kultūros atašė veiklos aktyvinimą, apie mūsų kultūros rėmimo fondus? Gal neberekės eiliniam kultūros vartotojui krūpčioti žiūrint į fondų sprendimų protokolus, kaip tada (2007 m.), kai teko išvysti, jog skirta lėšų dokumentiniam filmui „Liuks, liuks, liuks, fainas mano pim-paliuks“ (20 tūkst. litų), bet tas pats fondas nerado keturis kartus mažesnės sumos Karalienės Mortos vardo premijoms, kurios kasmet teikiamos talentingiausiems šalies vaikams – Lietuvos būsिमoms asmenybėms? Tiesa, neteko matyti to filmo, kurio pavadinimo kartoti nesinori. Nežinia, apie ką jis, nežinomas nei jo, nei finansavimui skirtų lėšų likimas. Tik kažkodėl kirba galvoje K. Donelaičio „Metų“ eilutės: „Usnys, dilgėlės ir brantai su sanevadais / Auga, kaip žinai, be jokios mūsų pagalbos...“ Deja, neteko matyti ir labai laukto filmo, nors vis pasigirdavo, kad jam sukurti skiriamos nemenkos lėšos. Kalbu apie taip ir nepasirodžiusią meninę juostą „Žalgiris – Geležies diena“, kurią buvo žadama pastatyti dar 2010 metais, kai sukako 600 metų nuo pergalingo mūšio. O štai šiuolaikinį filmą apie M. K. Čiurlionį sukūrė ir pasauliui pristatė visai ne drąsios šalies atstovai, o ūkanotojo Elbiono žmogus – režisierius Robertas Mullanas. Tai jo dėka turime filmą „Laiškai Sofijai“. Ir filmą apie nepamiršamus rezistencijos puslapius „Nematomas

frontas“ sukūrė ne Lietuvos muzikos ir meno akademijos ugdytiniai, nors per 25 metus išauginta režisierių, net ne buvusios Konservatorijos auklėtiniai, o švedas Jonas Ohmanas, Amerikos lietuvis Vincas Sruoginis ir JAV pilietis Markas Johnstonas. Gal ir drąsu atiduoti tokius svarbius kultūros barus kitiems... Neturime šiuolaikinio meninio ar modernaus dokumentinio filmo ir apie Sausio 13-ąją. Artėja Kruvinojo sekmadienio 25-metis... Jei mes patys nepradėsime kurti filmų, rašyti knygų apie šias tautai svarbias dienas, tai ims daryti nevzorovai, ivanovai ir visokie kitokie burokinio mentaliteto sargybiniai. Jiems lėšų atsiras kas skiria... Juk visi suprantame, kad kalbos apie informacinį karą anaipol nėra perdėtos. Mes, lituanistai ir istorikai, turime imtis darbų, net jei tie darbai ir maži, iš pirmo žvilgsnio nesvarbūs. Nesvarbių darbų tokioje situacijoje, kai mokiniams seneliai tvirtina, jog „prie ruso buvo geriau“, kai iš interneto ir TV programų plūsta baisiausia propaganda, nėra. Kiekviena asmenybė, kovojusi ar kovojanti už lietuviškumą ir tautiškumą, kiekvienas istorijos epizodas, vedęs į tautos laisvę, turi būti aptartas. Negalime manyti, kad tai nesvarbu. Nėra nesvarbių dalykų. Tai primena ir seniai pamėgtos knygos, skirtos vaikams, eilėraštis:

*Dėl mažos vinutės pasaga nukrito,
Pasagai nukritus, kluptelėjo žirgas.
Kluptelėjo žirgas, raitelis nupuolė,
Raitelis nupuolė, mūšio nelaimėjom,
Mūšio nelaimėjom ir šalies netekom –
Štai kiek mes praradom dėl mažos vinutės.*

Todėl nekeliau klausimo: „Lietuvos istorinės asmenybės mokykloje: nutylėti, paminėti, prakalbinti?“ Mat apie Lietuvos istorines ir kultūros asmenybes nutylėti negalima, paminėti, prakalbinti jas reikia, o prisiminti – privalu.

Apie mūsų krašto motinas

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Mūsų krašte Motinos diena švenčiama du kartus per mėnesį – gegužės pirmąjį sekmadienį (kaip Lietuvoje) ir gegužės 26 dieną (kaip Lenkijoje), tad mamytėms belieka džiaugtis dviguba švente. Joms dovanojame gražiausią, žiedais nusėtą metų mėnesį. Nors ankstesniame „Aušros“ numeryje jau buvo šiek tiek rašyta apie Motinos dieną ir motulės įvaizdį lietuvių literatūroje, vis dar aktualu pakalbėti apie mamytės.

Sakoma, kad šiuolaikinės šeimos dažniausiai ieško tik patogumų. Kaip tai suprasti? Pirmiausia baigiame mokslus, siekiame karjeros ir materialinės gerovės, o tik po to galvojame apie šeimos pagausėjimą. Visi asmeniniai dalykai yra kruopščiai derinami ir atidžiai planuojami. Taip

pat populiariau planuoti vaikų kiekį šeimoje, jų auklėjimo subtilybes ir pan. Pakalbino me mamytės, kurios gyvena, kaip sakoma, kitais laikais, kai svarbiausi būdavo vaikai ir jų gerovė, o visa kita ateidavo laikui bėgant, dirbant kartu su visa šeima. Štai prieš jus, skaitytojai, interviu su Emilija Sinkevičiene-Nevulienė ir Elena Vailionienė. Abi gyvena Vidugirių kaime ir abi yra užauginusios po šešis vaikus.

Emilija Sinkevičienė-Nevulienė: Ištekėjau būdama 20-ies. Susilaukėme Juozo, Onutės, Rūtos, Danguolės, Sauliaus ir Jurgitos. Seniau sunku buvo auginti vaikus, nes reikėjo labai daug runkelių sodinti. Buvo sakoma, kad jeigu jų nesodini, tai esi netikus marti. Sodindavom jų kokius aštuonis

kilogramus, o kai buvo mažas Sauliukas, tai atsimenu, kad pasodinom net vienuolika kilogramų runkelių.

Elena Vailionienė: Vyriausias mano vaikas Raimundas. Po metų gimė Alytė, po to Rimas, Jurgita, Violeta ir Viktoras. Ištekėjau būdama 25 metų. Vienu metu buvau ir mama, ir mokytoja Krasnavo mokykloje.

Jurgita Stankauskaitė: Kaip pavyko suderinti visus darbus?

E. Vailionienė: Žinoma, nebuvo lengva. Tikriausiai vaikai jautė motinos trūkumą. Turėdavau samdyti auklę, bet per pertraukas nubėgdavau pasižiūrėti, kas vyksta namuose (tada mes dar gyvenom Krasnavo mokykloje). Kai gimė Alytė, vaikus auginti padėjo mano mama. Už pagalbą esu dėkinga ir savo kaimynei. Reikėjo viską taip suderinti, kad neprarasčiau darbo ir turėčiau už ką šeimą išmaitinti.

J. S.: Ar vyriausi vaikai padėdavo saugoti jaunesnius?

E. Vailionienė: Taip, taip. Turėdama tris vaikus dar ir studijavau. Tuo metu mamos trūkumą labiausiai jautė sūnus Rimas. Tada, kai studijavau, Lenkijoje vyko įvairūs perversmai. Mano vyras neteko darbo, todėl jis galėjo vaikus prižiūrėti. Atsimenu, kad studijų metais iš psichologijos gavom tokią užduotį – reikėjo atlikti šeimos tyrimą. Vaikas turėjo nupiešti savo šeimą. Mano draugė tyrė mano šeimą, o aš jos. Mes ir dabar juokiamės iš mano Rimo piešinio, bet, kai pagalvojai, jam tikrai manęs trūko. Piešinyje gražiai nupiešti tėtis, brolis ir sesutė,

Emilijos Sinkevičienės-Nevulienės vaikai

Iš asmeninio albumo

o aš, mama, šalia visų – atskirai. Visą laiką dirbau, mokiausi, todėl ir vaikai manęs ilgėjosi.

Tarp mano vaikų amžiaus skirtumas nėra didelis, todėl vienas kitą prižiūrėdavo, stebėjo, ar atlikti visų namų darbai.

E. Sinkevičienė–Nevulienė: *Pirmą vaiką Juozuką prižiūrėdavo močiutės, o kai jau gimė Onutė, tai auginau pati. Visus darbus suspėdavau atlikti ir maisto didelei šeimai prigaminti. Iš viso seniau nebuvo problemų prižiūrėti vaikus. Svarbiausia, kad kieme būtų smėlio krūva. Ten vaikai žaisdavo visą dieną, prižiūrimi vienas kitą. Ateidavo pas mus ir kaimynų vaikai. Visi sutardavo, niekas nesipyko, nei vienas neverkė. O dabar pastebėjau, kad vaikai labai dažnai susikivirčia, nesutaria...*

J. S.: Kąžin kodėl taip yra?

E. Sinkevičienė–Nevulienė: *Man atrodo, kad šeimoj buvo stipri draugystė ir bendravimas. Vyresniam vis pasakai, kad prižiūrėti mažesniuosius, o tiems mažiausiems irgi reikia atkreipti dėmesį, kad klausytų vyresniųjų. Jeigu rėksim tik ant vyresniųjų, o jaunesniųjų ne, tai tiems mažiems ragai gali užaugti.*

J. S.: Emilija, žinome, kad Jūsų gausioje šeimoje visada buvo puoselėjama lietuviybė. Kaip visiems šešioms vaikams po lygiai įskiepyti lietuviškumą?

E. Sinkevičienė–Nevulienė: *Lietuviškumas ir Lietuvos ilgesys perimtas iš močiutės Nevulienės, atėjusios iš Lietuvos gyventi į Vidugirius. Be to, kai dar buvau mažytė, atsimenu, kad mama visą laiką pabrėždavo lietuviybę. Tai, kas lietuviška, buvo šventa. Kiekvienas audinys, jo raštas ar net Lietuvoje išleista maldaknygė buvo laikoma didžiausiu turtu.*

Atsimenu, kaip Lietuvoje vyko

sąjūdis. Mano vaikai buvo maži. Žinau, kad tada niekas nemokėjome Lietuvos himno. Dainuodavom dainas apie Lietuvą, bet himno nemokėjom. Taigi kas tada įvyko? Pareina mano vyras

iš kaimo. Jis buvo nuėjęs pas Vincą Makauską. Grįžta jis namo, pasi-sodina visus vaikus ant krosnies ir pradeda juos mokyti giedoti Lietuvos himną. Tik pirmą posmelį mokėjo. Nors jis nėra geras dainininkas, bet kaip sugebėjo, taip išmokė. Kiek vėliau mano mama uždainavo labai gražią dainą „Pražydo dobilas raudonas“. Labai gražūs jos žodžiai: „(...) išplėšė trispalvę ir baltąsias vytis, parbloškė ant žemės, mums gresia pražūtis“. Ir šitą dainą mano vaikai išmoko. Be to, jeigu vaikams buvo liepta klausyti, tai jie ir klausydavo. Jeigu pas mus atvažiuodavo svečiai, pavyzdžiui, gydytojas ar kunigas, tai vaikai susėdę ant krosnies pradėdavo dainuoti močiutės išmokytą dainelę. Tai buvo pirmoji jų lietuviška daina.

J. S.: O dabar keliaukime toliau. Kai jau vaikai sulaukia mokyklinio amžiaus, mamos pradeda jaudintis dėl kitų dalykų, pavyzdžiui, į kokią mokyklą leisti vaikus mokytis, kada suspėti juos palydėti ar nuvežti į mokyklą ir pan.

E. Sinkevičienė–Nevulienė: *Nebuvo jokių minčių, į kurią mokyklą leisti vaikus. Svarbiausia – į artimiausią lietuvišką. Užtat labai gaila, kad tokios mokyklos šiandien uždaromos...*

Elenos Vailionienės šeima

Po to tikslas buvo leisti vaikus į Punsko licėjų. Tenka nugirsti žmonių kalbas, kad vaikams negeras Punsko licėjus. Tai dabar pasakykit, kur toks geras yra lietuviui? Lenkiškas? Nuo pirmos dienos ten tampi lenku ir nėra su kuo kalbėt lietuviškai. Iš širdies sakau: kiekvienas lietuvis – tiek tėvai, tiek vaikai – turėtų galvoti, kad lietuviška mokykla yra vienintelė ir svarbiausia lietuviams vieta. Ar vaikas nori, ar ne, leiskim jį į lietuvišką mokyklą. Vėliau jis supras, kaip svarbu buvo mokytis lietuviškoje mokykloje.

E. Vailionienė: *Krasnave būdavo jungtos lietuvių ir lenkų klasės, bet tais metais, kai mano Raimundui reikėjo jau eiti į mokyklą, susibūrė nemaža lietuvių vaikų grupė. Joje truko vieno vaiko, kad būtų galima įkurti atskirą lietuvių klasę. Nusprendžiau metais anksčiau leisti savo dukrą Alytę. Jie buvo labai patenkinti, kad gali kartu mokytis.*

J. S.: Ar jūsų šeimose vaikai buvo drausminami?

E. Sinkevičienė–Nevulienė: *Ne. Buvo daug kalbamasi. Močiutės labai daug pasakodavo apie senus laikus, žmonių kovą dėl lietuviybės, dėl lietuviško licėjaus įkūrimo Punske. Ir*

kaip žmonės džiaugėsi turėdami tokią mokyklą... Be to, kokia buvo tėvams garbė, kad jų vaikas mokosi būtent Punsko licejuje. Aš pati dabar turbūt nesugebėčiau tiek visko įskiepyti vaikams, kiek sugebėjo močiutės.

E. Vailionienė: *Aš namuose stengiausi drausminti. Turėjau žinoti, kur mano vaikai eina, ką jie daro. Ne visada leisdavau daryti tai, ko jie norėjo, o jeigu ką nors darydavom, tai stengėmės visi kartu. Vaikai visada žinojo, ką, kam ir kodėl pirkim. Be to, visus sprendimus priimdavom kartu su vyru. Nebuvo taip, kad vyras subara vaiką, o aš einu jo guosti. Jeigu barėm, tai abu vienodai. Kaip sakoma, abu į vieną dūdą pūtėm. Jeigu nesutapdavo mūsų nuomonės, tai su vyru atskirai apie tai pasikalbėdavom. Jeigu kiekvienas būtų mums viską darę skirtingai, turbūt būtume vaikų nesutramdę. Mano nuomone, blogiausias dalykas, kai vienas baudžia, o kitas gina. Nei vienas tėvas vaiko neužmušė. Jeigu vaikas gavo į kailį – nieko tokio. Matyt, reikėjo drausmės. Juk kiekvienas linkim vaikui tik gero. Atsimenu labai gražius sūnaus Raimundo žodžius: „Aš Jums esu labai dėkingas už tai, kad išmokėt užsispyrimo. Jeigu užsibrėšiu gyvenime tikslą, tai nesvarbu kaip, bet jį pasieksiu. Jums buvo sunku, bet Jūs pasiryžote pastatyti namą. Ir tai padarėt.“ Namą, kuriame dabar gyvenam, statėm kartu su visais vaikais. Patys berniukai kalė namo lentas. Dabar tai jie juokiasi, kad dirbdami ką ne taip padarė. Visą išgyvendavom kartu. Jeigu kuo džiaugėmės, kur važiojom ar ką nors darėm, tai tik KARTU.*

Ačiū Emilijai Sinkevičienei–Nevulieniui ir Elenai Vailionienei, pasidalijusioms mintimis apie motinystę.

Motinos dienos koncertas Seinuose

ALDUTĖ KARANECKAITĖ

„Žiburio“ pradinukai

Mama – pats svarbiausias asmuo mūsų gyvenime. Ji mus globoja, guodžia, meiliai priglaudžia.

2015 m. gegužės 17 d. Seinuose Motinos dienos proga mamytėms surengtas koncertas. Pasirodė „Žiburio“ darželinukai, pradinukai ir gimnazistai. Vaikai dainavo, šoko, deklamavo eilėraščius. Be jų, pasirodė vokalinė grupė „INTRO“. Laimingoms mamoms buvo įteiktos gražios gėlės.

Koncertas priminė spektaklį. Parodyti keturi vaizdeliai. Pirmame vaikai manė, kad jauna mama viską žino. Antroje scenoje vyresnieji jau tuo suabejojo. Trečiame vaizdelyje gimnazistams motinos žodžiai nerūpėjo, jie darė, ką norėjo. Paskutiniame buvo vaizduojami suaugusieji, kuriuos gyvenimas pamokė, kad motužę reikia gerbti, kad negalima šaipytis iš jos protingų patarimų. Visas koncertas mus pamokė, kad mama viską žino ir labai myli savo vaikus.

Koncerto dalyviai

Taip arti savo istorijos dar nebuvo

„AUŠROS“ INF.

Klaipėdos universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto Baltistikos centro direktorė Lina Petrošienė sakė: „Įkritau į giesmių vandenyną“. Ji drauge su kolegomis, savo sričių specialistais, prisidėjo prie knygos „Kristijono Donelaičio laikų liuteronų giesmių antologija“ sudarymo.

Išleisti tokią knygą mintis kilo italų kalbininkui, gerokai daugiau nei dažnas lietuvis žinančiam apie Kristijoną Donelaitį – Guido Michelinį. Kalbėdamas apie jį ir antologiją Lietuvos evangelikų liuteronų bažnyčios vyskupas Mindaugas Sabutis sakė: „Prieš kelias savaites viešėjau Romoje. Vaikstant jos gatvėmis sukosi klausimas: kuo mes italų su Rumšiškėmis, verpimo rateliais galime nustebinti? Juk pas juos pažiūri: ten antika, ten – barokas. O G. Michelinį rado, ko mes, sėdėdami ant aukso skrynios, nematėme. Jis iš daugiasluoksnio krašto pamatė Lietuvą. Tiek, kiek prie savo istorijos priartėjome dabar, niekada nebuvo priartėję.“

Gali pasirodyti, jog surinkti 45 giesmes ir jas atiduoti leidybai – pusdienio darbas. Tačiau italas G. Michelinis Mažosios Lietuvos giesmynus tyrinėjo 15 pastarųjų metų. „Ten, kur praėjo G. Michelinis, šimtmečiui niekam nėra kas veikti“, – juokaudamas sakė etnologas Rimantas Balsys.

Iš tiesų iš G. Michelinio pasakojimo supranti, jog antologijai paruošti prireikė toli gražu ne vieno pusdienio. „Paruošti giesmes leidybai nebūtų sudėtinga, jei turi visus to laikotarpio šaltinius. Tačiau jie yra įvairiose

Vokietijos bibliotekose. Paimti giesmių iš antologijų ar sumodernintų variantų negali. Kai K. Donelaitis mokėsi licėjuje, chore giedodavo vokiškai. Reikėjo pateikti originalius tų giesmių, kurias galėjo giedoti K. Donelaitis, tekstus ir pridėti jų vertimus. Be to, giesmių variantai skirtinguose šaltiniuose, nors ir labai nežymiai, bet skiriasi. Reikėjo parinkti, kuris variantas artimiausias lietuviškam vertimui“, – apie darbą kalbėjo G. Michelinis.

Ne tokia paprasta, kaip pasirodė iš pirmo žvilgsnio, buvo ir L. Petrošienės, turėjusios giesmėms atrinkti melodijas, užduotis. Mat vienam giesmės tekstui tiko nuo dviejų iki keliolikos melodijų variantų. Anot moters, tam reikėjo liuteronų liturgijos ir Bažnyčios istorijos išmanymo. Čia padėjo G. Michelinis. Beje, L. Petrošienės teigimu, vokiškos giesmės turėjo didelį poveikį liaudies dainavimui. Jos pradėtos giedoti 200–300 metų anksčiau, nei buvo užrašyta pirmoji liaudies dainos melodija.

O kas darė įtaką K. Donelaičio kaip kūrėjo formavimuisi? „Kūrėjo gimties slaptis didelė, – sakė literatūrologė Žavinta Sidabraitė. – Mes tik galime daryti prielaidas. Negalime paneigti, kad giesmių tradicija, buvusi Mažonoje Lietuvoje, per tėvus, senelius formavo K. Donelaitį.

Jo gyvenimo metu išėjo 13 giesmynų leidimų. Greta to – ir kiti religiniai raštai, iš kurių K. Donelaitis mokėsi: Šventojo Rašto vertimai, su giesmynu šalia ėjo ir maldynas. Visa ta įtaką puokštė yra K. Donelaičio sukvėpuota, sugerta.“

K. Donelaitis lietuvių kalbos

mokėsi iš religinių raštų – juk pirmiausia jis buvo kunigas, o grįžęs į Tolminkiemį po ilgų studijų Karaliaučiuje turėjo šiek tiek mokytis lietuvių kalbos.

Lietuvos evangelikų liuteronų bažnyčios vyskupo M. Sabučio manymu, K. Donelaičio gyvenime sudega viskas: kančia, skausmas, gimimas, mirtis. Bet kartu jo gyvenime skleidžiasi begalinė šviesa – Dievas. K. Donelaičio giesmių melodijos, gili mintis paženklinta skaudžia ir gera žmogaus patirtimi.

„Klasikinę literatūrą baigiau ten, kur daug dėmesio skirta italų literatūrai. Italų literatūra turi tradiciją: vienas autorius gali remtis ankstesniu. O į ką galėjo atsiremti K. Donelaitis?“ – klausė G. Michelinis.

Jo žodžiais tariant, K. Donelaitis atsirado lyg iš niekur. Tyrinėdamas liuteronų giesmes pradėdi suvokti, kad dalis K. Donelaičio išraiškos galėjo atsirasti iš ten, dalis – iš tautosakos.

Tačiau G. Michelinis atkreipė dėmesį, jog tautosaka, lyginant su poeto kūryba – gerokai per menko lygio. Greičiausiai lietuvių klasikas neišvengė klasikinės literatūros poveikio, mat anuomet nebuvo galima įsivaizduoti literato, nemokančio lotynų kalbos.

„K. Donelaitis mūsų matymo lauke turi būti nuolat. Nuo jaunosios kartos jis tolsta, todėl reikia įdėti daug pastangų, kad visai nenutoltume“, – ragino etnologas R. Balsys.

Poezijos pavasaris

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Kaip atrodytų pavasaris, jeigu jame neskambėtų poezijos aidai? Manau, lyrikos mėgėjai, literatai, rašytojai ar muzikantai neturėtų kuo kvėpuoti. Kaip poezija žydėtų, jeigu ji būtų paleidžiama į keturis kampus? Tuoj pat nuvystų ir taptų besiele žodžių pyne. Poezijai reikia erdvės, nupieštos žolynų kvapuose ir vakaro saulės raudonyje. Šių metų gegužės 20 dieną įvykęs Poezijos pavasaris maudėsi gamtos grožyje. Tą vakarą buvo galima pagalvoti, kad Jotvingių ir prūsų gyvenvietėje pasislėpę dievai meldėsi, prašydami nuostabaus oro poezijos šventei. Lyrikos žodžiai skraidė oro gaivoje, atsimušdami į paukščių balsus ir tingiai dūzgiančius uodus.

Šiomet Poezijos pavasario festivalyje dalyvavo rašytojai iš Lietuvos: Eugenijus Ališanka, Marius Burokas, Birutė Jonuškaitė-Augustinienė, Domantas Razauskas ir mūsų krašto poetai: Janina Aleksaitė, Algis Uzdila, Sigitas Birgelis ir Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė.

Dėmesį patraukė Eugenijus Ališanka. Galbūt daugiausia dėl

to, kad tai tremtyje gimęs Lietuvos rašytojas. Tikriausiai daugumai jo kūryba yra svetima, tačiau turinti gilią prasmę. Šventės metu išgirdome vos kelis jo eilėraščius, todėl sudėtinga pasakyti, kokia tai kūryba. Kažin ar tai iš viso yra svarbu? Mėgautis buvo galima pavieniais žodžiais, kurie skraidino klausytoją iš vieno laiko į kitą – iš dabarties į tolimą praeitį ir atvirkščiai. Tik spėk suprasti, ar tai pokario metai, ar jau dvidešimt

pirmasis amžius. Reikėjo mąstyti, gaudyti mintis, gyvenančias lyrinio subjekto šeimos likime. Vos spėjome šokinėti iš vieno traukinio vagono į kitą. Reikėjo žiūrėti, kad nesušlapume, nes sakė, kad smarkiai lijo. Bet kas? Dangus ar išsigandusios žmonių akys? Supratome, kad verkė sielos, negalėdamos palaistyti išdžiūvusių pažadėtiosios žemės kryžių...

Palikdami nepažįstamą praeitį, skaitėme chaotiškus miesto žemėlapius. Nukeliavome iki Aušros vartų. Ten tėvas kalbėjosi su savo vaikais, pasakodamas tikėjimo gyvenime prasmę. Spėjome pasimelsti visi kartu, kol neatėjo laikas pareiti namo, į gimtojo kaimo kiemą, į Seivus, į jotvingių kraštą. Anapus ežero matėme obelų žieduose žaidžiančius vaikus, prie slenksčio maldoje rymančius senolius ir laukais keliaujančius artojus. Pasirodė, kad tai buvo gegužinėjimas.

Tą vakarą prisiminėme, kad ne viskas tik juoda ir balta. Egzistuoja spalvų virtinė, tik kad ne visi ja mokame gyventi. Pažvelgėme į praeities griuvėsius ir supratome, kad ir akmuo

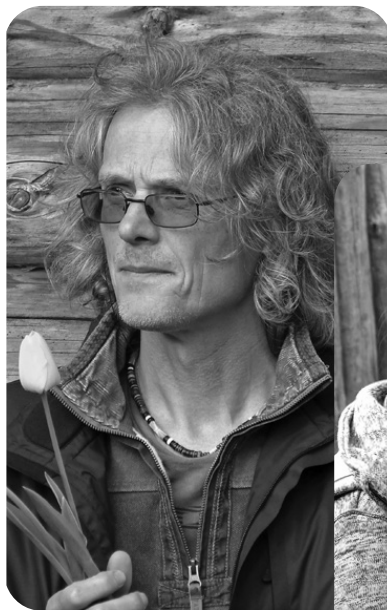

turi širdį (nebūtinai šaltą). Ten išgirdome prūsiškai kalbančią tautą. Tą vakarą prūsų kalba nuskambėjo taip pat Jotvingių ir prūsų gyvenvietėje. Tai buvo lyg trimitas, keliantis žodžių meditacijoje paskendusius žmones. Tada pabudome su Domantu Razausku, kuris būrė mūsų ausis dainuojamosios poezijos melodijomis. Jis tikrai būrė. Jis subūrė Punsko muzikos mokyklos muzikantus ir pagrojo vieną kūrinių kartu. Buvo gražu? Buvo nuostabu.

Su Jolantos Malinauskaitės-Vektorienės poezija vaikščiojom žydinčiomis erdvėmis – gražiomis, bet laikinomis, skaudžiai viliojančiomis ir negailestingai nepasiekiamomis. Galėjome ten užsirūkyti „Vienos cigaretės“ mintyse, bandyti užtrypti nuod(ėm)ingą gyvatę arba pavirsti muse ir atsitrengti į nepažįstamojo langą. Už jo matėsi ramios, o kartu ir romantiškos mūsų krašto rašytojų eilės. Žvilgsnį pakabino netoliese žiūrinti į mus jaunoji karta, neragavusi didelių rūpesčių duonos. Kas ji? Ar mokytojai, gydytojai, o gal tėvai? Gal, bet tikriausiai Poezijos pavasario tęsėjai.

Ačiū organizatoriams už puikų poezijos vakarą, chorui „Pašešupiai“ už dainas, Punsko muzikos mokyklos mokiniams už atliktus muzikinius kūrinius.

Dėkojame taip pat šio renginio rėmėjai – Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai.

„Viltelės“ klubo pasiekimai

VIDA JOLANTA STANKEVIČIENĖ

Negalia – tai ne tik fizinis negalavimas, kuriam esant keičiasi gyvenimo įpročiai ir galimybės. Su ja susiję daug kitų problemų. Problemos, su kuriomis susiduria neįgalieji, ne tik fizinės, socialinės, bet ir psichologinės. Šiandien bene didžiausia – nepritaikyta aplinka. Iš čia kyla daug kitų sunkumų, visų pirma norint įsidarbinti, savarankiškai judėti aplinkoje ir pan. Darbdaviai dažnai nenori priimti į darbą neįgalaus asmens, manydami, kad jis negalės tinkamai ir tiksliai atlikti patikėtų pareigų. Tačiau gyvenimas rodo, kad neįgalieji savo darbą atlieka kruopščiai ir darbdaviai dažniausiai būna patenkinti jo kokybe. Taigi norėtųsi sulaukti daugiau supratimo. Be to, Lenkijoje aplinkos pritaikymo neįgaliesiems problema bandoma spręsti, bet tai daroma labai lėtai, nes sprendimai reikalauja daug investicijų. Reikia pabrėžti, kad kai kurios Vakarų Europos valstybės yra išsprendusios nemažai aplinkos pritaikymo neįgaliesiems problemų, dėl to jos gali daugiau dėmesio skirti lygių teisių užtikrinimui.

Žmogaus fizinę negalią lemia įvairios priežastys. Tai gali būti stuburo smegenų pažeidimas, raumenų distrofija, paralyžius, cerebrinis paralyžius, kuris pasireiškia ir kalbos sutrikimu, taip pat klausos ar regos sutrikimai ir daugelis kitų negalavimų. Neįgalus žmogus susiduria su neigiamu visuomenės požiūriu į save, jis menkai vertina pats save ir jaučiasi nevisavertis dėl paties negalios pobūdžio – fizinės ar protinės būklės. Neįgaliųjų adaptacija visuomenėje nėra vien jų problema. Visuomenė dažnai būna nepasirengusi priimti jų kaip lygiaverčių narių. Negalia primena apie žmogaus pažeidžiamumą ir baugina aplinkinius. Didžiausia visuomenės

problema tai negebėjimas į neįgalų žmogų žvelgti objektyviai. Neretai į neįgaliuosius žvelgiama, pabrėžiant jų netektis, praradimus, akcentuojant negalią kaip problemų priežastį, tačiau kartu išskiriant fiziškai neįgalių asmenų dalyvavimą socialiai vertingoje veikloje ir jų gebėjimą įveikti problemas.

Kad neįgalusis žmogus jaustųsi vertingesnis, atitinkamos organizacijos rengia sporto turnyrus bei integracinius susitikimus. Š. m. balandžio 2 dieną „Viltelės“ klubo globotiniai jau kelintą kartą dalyvavo tradiciniame tarptautiniame velykiniame sporto turnyre Marijampolėje. Marijampolės žmonių su negalia sporto klubo „Šešupė“ valdyba suorganizavo šaškių, šachmatų, smiginio, žiedų mėtymo, žvejybos (žvejota magnetine meškere) varžybas. Turnyre pakviesti dalyvauti visi klubo „Šešupė“ nariai ir svečiai iš Kauno, Ukmergės, Kazlų Rūdos. Buvo apie 70 dalyvių. Išskirtos trys kategorijos: vaikų, moterų ir vyrų. „Viltelės“ klubo globotiniai jau ne kartą parsivežė nemažai medalių bei taurių. Ši išvyka taip pat buvo sėkminga. Vaikų kategorijoje smiginio rungtyje laimėjo: Kristina Kraužlienė I vietą, Teresė Grėbliūnienė II vietą. Vyrų kategori-

joje II vietą iškovojo Vitas Degutis. Žvejybos varžybose vaikų ir moterų kategorijoje Paulina Valinčiūtė pelnė I vietą, Martina Maršalaitė – III, vyrų kategorijoje Vitas Degutis II vietą, Valdas Makauskas – III. Žiedų mėtymo rungtyje vaikų ir moterų kategorijoje laimėjo: Jurgita Rėkutė II vietą, Paulina Valinčiūtė – III, vyrų kategorijoje Vitas Degutis I vietą. Šaškių varžybose moterų kategorijoje II vieta atiteko Petronei Dapkevičiūtei. Aktyviausią, beveik visose rungtyse dalyvavusį sportininką Ramūną Aleksą iš mūsų „Viltelės“ klubo Marijampolės savivaldybės tarybos narys Alvydas Kirkliuskas apdovanojo savo įsteigta taure. Sportininkams apdovanojimus skyrė Marijampolės savivaldybės sporto skyrius.

„Viltelės“ klubas balandžio 11 dieną suorganizavo „Velykinį kiškį“. Šventėje dalyvavo klubo globotiniai bei jų tėveliai ir svečiai. Renginį rėmė Kanados lietuvių fondas, skyręs 1000 Kanados dolerių. „Viltelės“ klubo globotiniams paruoštas 31 pakelis. Dėkojame Kanados lietuvių fondui ir SKLiS Kanadoje, kurie taip pat dovanėlėmis prisidėjo prie šios gražios pavasario šventės.

„Viltelės“ klubo lankytojai sporto turnyre Marijampolėje

2015/04/02

Trys broliai

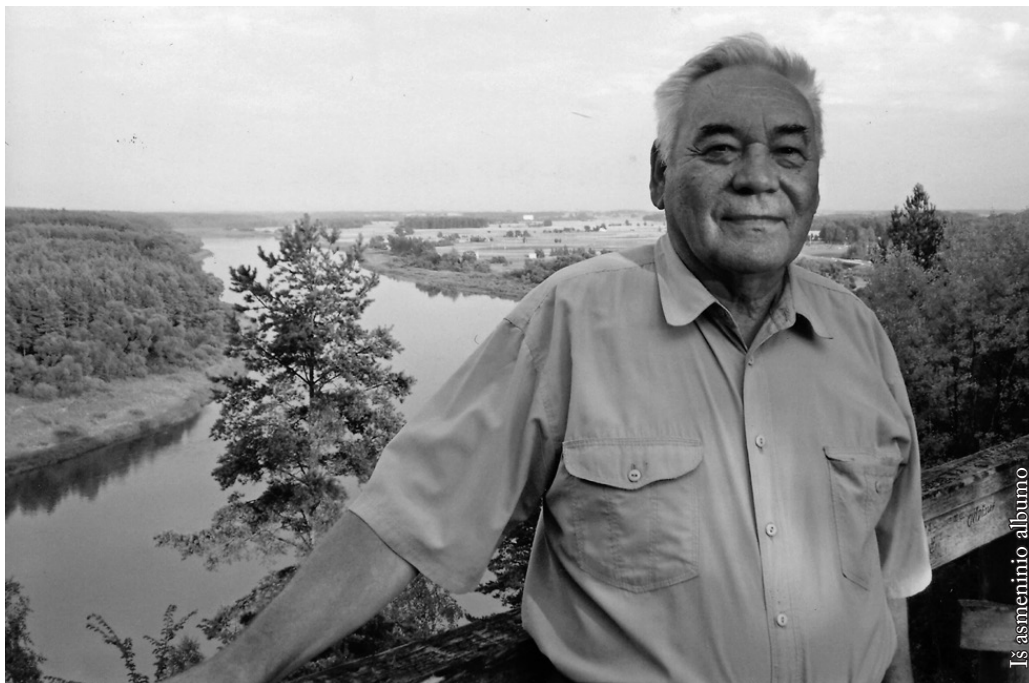
EUGENIJA PAKUTKIENĖ

Balandžio 28 dieną į amžinybę iškeliavo seiniškis Juozas Jurkevičius, kilęs iš Šlynakiemio kaimo. Papasakoti apie velionį paprašiau jo brolių, Vroclavo lietuvių kapelioną kun. Alfonsą Jurkevičių.

Gražiame gamtos kampelyje, Šlynakiemio kaime, Kastanto ir Magdalenos (Paznėkaitės) Jurkevičių šeimoje užaugome trys sūnūs: Heliodoras, Alfonsas ir Juozas. Jurkevičių gimtinė įsikūrusi Bokšio ežero pakrantėje, netoli plento, jungiančio Šipliškes su Seiniais, palei Suvalkų–Šeštokų geležinkelį. Po geležinkeliu teka nedidelis Šalčios upelis. Graži gamta: kalneliai, pušynai, ežerėliai, daug medžių.

Visi trys lankėme pradžios mokyklą Šlynakiemyje ir Žabariškėje. Vyriausias iš brolių Heliodoras, baigęs 7 klases, liko ūkininkauti tėvų ūkyje, vedė Zosę Grigutytę, susilaukė penkių vaikų. Jauniausias Juozas (gimęs 1931-11-01 d., miręs 2015-04-28 d.), auksarankis meistras, įsikūrė Seinuose, kur baigė dailidės kursus ir dirbo staliumi, darėdavo iš medžio duris, langų rėmus, laiptus ar baldus. Kai Juozas vedė Anelę Sendaitę iš Navinykų, jiedu 10 metų ūkininkavo žmonos tėviškėje, laisvu laiku statydami gyvenamąjį namą Seinuose. Susilaukė dukros Birutės. Apsigyvenę Seinuose dalyvavo saviveikloje.

Juozas 35 metus dirbo Seinų ligoninėje staliumi ir šalino smulkius gedimus. Jį iki dabar čia minima kaip nuolankų, darbštų, nuoširdų

Juozas Jurkevičius prie Nemuno

Iš asmeninio albumo

darbuotoją. Jam dažnai prireikdavo medikų pagalbos, nes Juozas buvo silpnokos sveikatos.

Aš, vidurinysis tarp brolių, pakrikštytas Alfonso vardu, baigęs Žabariškės pagrindinę mokyklą, įstojau į Suvalkų licėjų. Jį baigęs pasirinkau kunigystės kelią. Metus laiko galėjau mokytis Lomžos kunigų seminarijoje. Kai iškėlė, patekau į Vroclavą. Čia baigęs teologijos studijas 1959 m. birželio 21 d. buvau išventintas kunigu. Šioje vyskupijoje per 33 metus tarnavau kaip kapelionas Vroclave gyvenantiems lietuviams.

Nors tarnavau visus šiuos metus Lenkijos gilumoje – parapijose prie Vroclavo, savo gimtojo krašto niekada neužmiršau. Kas vasarą parvykdavau atostogų, pabūdavau tai pas vieną, tai pas kitą brolių, Punsko, Seinų, Zagarių ar Smalėnų bažnyčioje laikydavau pamaldas. Su broliu Juozu daug keliavome. Lankydavomės Lietuvoje. Žavėjomės istorinėmis

vietomis, gražia Tėvyne.

Man, kaip kunigui, teko garbė net šešis kartus organizuoti susitikimus su popiežiumi, pačiam juose dalyvauti ir su broliu, kitais lietuviams. 1983-06-21 d. Vroclave su lietuvių delegacija popiežiui įteikėme krikštinę vazą su Lenkijos lietuvių sveikinimais. Švęsdamas savo kunigystės 25-metį (1984 m.) lankiausi Vatikane ir popiežiui Jonui Pauliui II padovanojau medalį su Lietuvos lakūnų Dariaus ir Girėno atvaizdais. 1987 m. minint Lietuvos krikšto 600 metų jubiliejų nuvykęs pas Šv. Tėvą papasakojau jam apie Lenkijoje gyvenančius lietuvius, apie tarnavimą Vroclavo lietuviams. Šv. Tėvas perdavė palaiminimą ir savo maldas su žodžiais: „Myliu Lietuvą ir ją laiminu“. 1993-09-06 d. popiežiaus vizito Lietuvoje metu su broliu Juozu Kauno kunigų seminarijos aikštėje įteikėme Šv. Tėvui audinį su Aušros vartų Marijos atvaizdu

Kun. A. Jurkevičius su broliu Juozu teikia Šv. Tėvui audinį. 1993-09-06 d.

ir kelis paties paruoštus lankstinukus apie Suvalkijos ir Vroclavo lietuvius. Popiežius lietuviškai tarė: „Esu su Jumis ir laiminu Jus. Būkite laimingi...“

Su broliais visada palaikiau glaudžius ryšius. Dabar palikau vienas, nes anksčiau mirė vyriausias brolis, o neseniai – Juozas.

Nujaučiau savo brolelio Juozo mirtį, nes paskambinau kaip tik tuo metu, kai dukra Birutė jam žiebi graudulinę žvakę. Per didelis atstumas, kad būčiau spėjęs atskristi.

Broleli, pasilik Dievo globoje. Liks gyvi viešnagių Jūsų namuose, pas giminaičius, bendrų išvykų prisiminimai.

Juozo Jurkevičiaus žmona Anelė ir dukra Birutė sako, kad Juozas visada buvo labai geras ir rūpestingas vyras, tėvelis. Jie vienas kitą stiprin-

davo geru žodžiu, suteikdavo pagalbą. Kunigo Alfonso dėka Jurkevičiai gražiai paminėjo santuokos 50-metį. Tuomet, 2011 m., gavo Šv. Tėvo Benedikto palaiminimą.

Velionio žmona ir dukra kunigui Alfonsui dėkingos už gerą širdį, šiltus paguodos žodžius, maldas, už kartu su kitais kunigais atnašautas mišias. Jos taip pat dėkoja visiems, užjautusiems dėl vyro ir tėvelio mirties, už gerus žodžius ir maldas.

Dėl Juozo Jurkevičiaus mirties nuoširdžiai užjaučiame jo brolių kunigą kapelioną Alfonsą Jurkevičių ir velionio šeimą.

Vroclavo lietuviai ir Seinų saviveiklininkai

Minint Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dieną, gegužės 16-ąją prieš 70 metų vykusio Kalniškės mūšio vietoje (Lazdijų r.) trumpam atgijo Lietuvos partizanų rezistencijos epizodai. Čia buvo pagerbti visi partizaninio judėjimo dalyviai, surengta kovų inscenizacija.

Kalniškės mūšio minėjimo renginiai prasidėjo šv. Mišiomis Simono Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų bažnyčioje. Vėliau kapinėse prie paminklo Lietuvos partizanam padėtos gėlės, žuvusiųjų atminimas pagerbtas minute tylos.

Sventinis renginys vyko ir Lazdijų miesto Nepriklausomybės aikštėje. Iš ten norintieji pakviesti bėgte arba dviračiais nuvykti iki Kalniškės mūšio vietos.

Partizanų pagerbimo ir Kalniškės mūšio 70-ies metų jubiliejaus iškilmės sutraukė gausybę žmonių. Tarp jų buvo tokie garbūs svečiai, kaip antai: Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministras Juozas Olekas, Lietuvos Respublikos Seimo nariai Birutė Vėsaitė, Kristina Miškinienė, Orinta Leiputė, Arvydas Vidžiūnas, Lietuvos kariuomenės Mechanizuotos pėstininkų brigados „Geležinis vilkas“ vadas pulkininkas Raimundas Vaikšnoras, Lazdijų rajono savivaldybės meras Artūras Margelis, Alytaus rajono savivaldybės meras Algirdas Vrubliauskas, svečiai iš Punsko savivaldybės, kariškiai, šauliai, moksleiviai, o svarbiausia – Lietuvos laisvės gynėjai ir jų artimieji.

Oficiali pagerbimo ceremonija prasidėjo Lietuvos šaulių sąjungos Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės 36 šaulių priesaika, kurią priėmė krašto apsaugos ministras Juozas Olekas. Vėliau, skambant Lietuvos Respublikos himnui, pakelta trispalvė. Garbės sargybos kuopos karių 9 salvėmis pagerbti visų Lietuvos apygardų partizanai, kovoję už Lietuvos laisvę. Pagarbą ir dėmesį susirinkusiems pademonstravo

Kalniškės mūšiui – 70

GINTARAS LUČINSKAS

Paminklas žuvusiems partizanams atminti Kalniškės Didvyrių kalnelyje

praskridęs Lietuvos kariuomenės Karinių oro pajėgų lėktuvas L-410.

Padėjus gėlių prie paminklo partizanams, susirinkusieji stebėjo Lazdijų kultūros centro darbuotojų sukurtą muzikinę misteriją apie partizanų gyvenimą ir kovą dėl išlikimo, dėl Lietuvos. Vaizdai scenoje nepaliko abejingų, ne vienam to meto kovų dalyviui suvirpino širdį ir išspaudė ašarą.

Partizaninės kovos su Vidaus reikalų liaudies komisariatu (NKVD) inscenizacijoje, kurią atliko karo istorijos klubo „Grenadierius“ nariai, žiūrovai galėjo stebėti į nelaisvę patekusių partizanų išvadavimo operaciją. Pavaizduotas Lietuvos miškuose 1944–1953 metais vykusio partizaninio karo epizodas. Rekonstruota partizanų apranga ir panaudoti rusiški, vokiški ir čekiški ginklai leido pajusti tarpukario Lietuvos partizanų gyvenimo kasdienybę. NKVD

karininkus įkūnijantys „Grenadieriaus“ klubo nariai dėvėjo autentišką 1943 m. modelio uniformą. Prie jų prisidėjo ir inscenuotojai su partizanaiskomis uniformomis.

Kalniškės mūšis atgims dokumentiniame filme „1945. Kalniškė – lūžio taškas“, kurio ištraukos parodytos renginio metu. Šis filmas kino teatruose bus demonstruojamas 2016 metais.

Kalniškėje muzikinę programą visuomenei atliko Lietuvos kariuomenės Sausumos pajėgų orkestras. Susirinkusieji turėjo galimybę apžiūrėti Alytaus įgulos karinių padalinių karių surengtą karinės technikos ir ginkluotės parodą bei paskanauti kareiviškos grikių košės.

Prieš 70 metų, 1945 m. gegužės 16 d., Kalniškės miške įvykęs vienas garsiausių Lietuvos partizanų mūšių su sovietų kariuomene – Lietuvos

laisvės kovotojų drąsos ir pasiaukojimo simbolis. Kalniškės mūšio atminimas yra svarbus ir šių dienų Lietuvos visuomenei, todėl verta jį prisiminti.

Apie 100 partizanų, vadovaujami Jono Neifaltos-Lakūno, kovėsi apsupti kelis kartus gausesnių NKVD kariuomenės 220-ojo pasienio pulko pajėgų ir išsiveržė iš apsupties. NKVD pajėgų nuostoliai – keli šimtai nukautųjų ir sužeistųjų. Mūšyje narsiai kovėsi ir junginio vado žmona Albina Neifaltienė-Pušelė, kuri taiklia rankinio kulkosvaidžio ugnimi padarė priešui daug nuostolių, tačiau ir pati buvo pakirsta prieš kulkos.

Kautynėse žuvo daugiau kaip 40 (pasak NKVD dokumentų – 62) partizanų. Iš jų žinomi: Adomas Alesius, Petras Austrevičius-Kurtas, Jonas Ažukas, Jurgis Balčiūnas-Ugnis, Jonas Botyrius-Basanavičius,

Gintaro Lucinsko nuotrauka

Istorinės inscenizacijos dalyviai ir Lazdijų kultūros centro darbuotojai

Leonardas Botyrius-Tarzanas, Vaclovas Brazaitis-Stirna, Antanas Bubnys, Buzulis, Alfonsas Čizikas-Ažuolas, Petras Čizikas-Ažuolas, Jeronimas Dambauskas-Ažuolinis, Klemensas Dambauskas-Tauras, Vitalijus Gruzinskas-Beržas, Antanas Gurevičius-Sakalas, Vaclovas Kaduškevičius-Žaltys, Jonas Kaknevičius-Lapas, Antanas Karauskas, Kazakevičius, Julius Klimavičius-Kranklys, Jonas Kubilius-Berželis, Pijus Kunigonis-Berželis, Petras Kvedaravičius-Kiškis, Vincas Leskevičius-Bajoras, Antanas Levickas, Albinas Maskelis, Jurgis Maskelis-Ažuolas, Albina Neifaltienė-Pušelė, Bronius Onuškevičius, Aleksandras Padimanskas-Šarūnas, Juozas Pajaujis-Sietynas, Vytautas Pavidonis-Vasaris, Antanas Pečkys, Jonas Pockevičius-Ažuolas, Bronius Ravaitis, Pranas Rekštys, Konstantinas Šolgauskas-Svogūnas, Juozas Vaišnys-Samsonas, Vytautas Vaišnys-Romanas, Juozas Valka-Gruodis, Juozas Venclauskas-Alksnis, Vytautas Vilčinskas-Žaibas, Ona Vilčinskienė-Drebulė, Antanas Voska-Šarka ir Edvardas Žukauskas-Uosis.

1945 m. pavasarį Kalniškės miške ir jo apylinkėse buvo susitelkę maždaug 100–120 ginkluotų partizanų. 1945 m. balandžio 18 d. Simno NKVD skyrius gavo iš informatoriaus „Polvojaus“ pranešimą, kad Kalniškės miške yra 70 partizanų būrys, kuriam vadovauja vokiečių armijos kapitonas Neifalta, slapyvardis „Liotčik“. Gegužės 13 d. tuos pačius duomenis patvirtino agentas „Sviderskis“.

1945 m. gegužės 16 d. apie 90 partizanų būrį, vadovaujamą Lietuvos kariuomenės ulonų puskarininkio Jono Neifaltos-Lakūno ir jam talkinančio Aleksandro Podemanskio-Šarūno, užpuolė 1-ojo Pabaltijo fronto NKVD kariuomenės 220-asis Kutuzovo ordino pulkas. Jam vadovavo mjr. Jacenka ir štabo viršininkas mjr. Buiničius. Užvirė smarkus mūšis. Kareiviai puolė į ataką šaukdami „Ura!“ Partizanai sutelkta ugnimi juos atmušinėjo. Priešo atakos kartojosi, pajėgas papildė vis nauji kareiviai. Be paliovos sproginėjo granatos ir kaleno ginklai. Priešas akiai puldamas patyrė daug nuostolių, tačiau ir partizanų gretos retėjo, o papildyti jas nebuvo kuo. Išseko ne tik jėgos,

pritrūko ir šaudmenų. Mūšis vyko iki sutemų.

Šiame mūšyje žuvo 44 partizanai. Jų kūnai buvo niekinami Simne, ant gatvės grindinio. Kiti partizanai iš apsupties pasitraukė. Dalis jų rado prieglobstį Žuvinto paliose. Būrio vadui Jonui Neifaltai-Lakūnui taip pat pasisekė išsigelbėti, bet jis žuvo po kelių mėnesių prie Atesnykėlių kaimo.

Po mūšio čekistai skelbė, jog žuvo 62 partizanai ir 4 kariai, o žmonių liudijimas,

kad Kalniškės mūšyje žuvo apie 400 enkavedistų karių, užfiksuotas ir Taurų apygardos rinktinių vadų suvažiavimo, įvykusio 1946 m. gegužės 3 d., protokole. Duomenis apie tą mūšį pateikė Gedimino rinktinės vadas kpt. V. Navickas-Auksutis, kuriam pavaldus buvo Kalniškės mūšyje dalyvavęs Jono Neifaltos-Lakūno būrys.

Kaip mūšio eigą ir nuostolius apibūdino patys NKVD atstovai, galime sužinoti iš archyvinio dokumento:

Iš 1-ojo Pabaltijo fronto užnugario apsaugos 220-ojo Kutuzovo ordino pasienio pulko operatyvinių-kovinių veiksmų aprašymo likviduojant gaują Lietuvos SSR Alytaus apskrityje

Ne anksčiau kaip 1945 m. gegužės 17 d. (data nustatyta pagal aprašymą)

1945 m. gegužės 14 d. iš Simno rajono NKVD skyriaus viršininko gauti duomenys apie tai, kad Seminiškių miško rajone, 37 km į vakarus nuo Alytaus, 8 km į pietvakarius nuo Simno, slepiasi iki 70 žm. gauja, ginkluota rankiniais ir sunkiaisiais kulksvais, automatais ir šautuvais, vadovaujama vokiečių armijos kapitono, sudaryta iš lietuvių ir kelių vokiečių. Ši gauja paskutinių 10 dienų laikotarpyje

smulkiomis grupėmis iš 10–15 žm. išeidavo iš miško ir užsiiminėdavo vietinių gyventojų plėšimu ir atskirų gyventojų išsivėdimu į mišką.

Kovinių veiksmų eiga.

Gegužės 16 dieną 12 val. 00 min. 6-osios užkardos dviejų žm. patrulis, vyresnysis – viršila Vinokurovas, judėdamas keliu Krosna – Smolnica, už dviejų kilometrų nuo Krosnos netikėtai iš miško buvo apšaudytas banditų gaujos. Būrio eilinis raudonarmietis Donatorovas buvo užmuštas. Banditai, apšaudę būrį, pasislėpė miške.

16 val. 00 min., šukuojant mišką, 1-asis batalionas aukštumoje 2 km į pietryčius nuo Krasnianų aptiko nenustatyto žmonių skaičiaus gaują, kuri, pastebėjusi mūsų karius ir pajutusi, kad yra blokuota, aukštumoje užėmė žiedinę gynybą ir į aukštumos link judančius dalinius atidengė intensyvią ugnį iš sunkiųjų, rankinių kulkosvaidžių, automatų ir šautuvų. Nusprendžiau: 1-ojo ir 2-ojo bataliono daliniais su manevrinės grupės šaulių būriu aukštumą apsupti. Siekiant sudaryti tankų apsupties žiedą, 2-ojo bataliono užkardoms judėti link aukštumos sektoriais, palaikyti tarp savęs vizualinį ir ugnies ryšį, neleidžiant iš miško masyvo išsiveržti gaujai ir pavieniams banditams. 19 val. 00 min., spausdami apsupties žiedą, daliniai susitelkė prie aukštumos.

Banditai, pajutę savo padėties beviltiškumą ir pasmerktumą, sunkiųjų ir rankinių kulkosvaidžių dengiami, tris kartus bandė išsiveržti iš apsupties, bet atsimušdami į užkardų pasipriešinimą ugnimi patirdavo nuostolių ir grįždavo atgal į aukštumą. Kartu su intensyvia šautuvų-kulkosvaidžių ugnimi gauja intensyviai naudojo granatas, kurių

metimai dėl stačių aukštumos šlaitų (iki 60°) siekdavo 60–70 m.

Matydamas, kad esant tokiam priešininko pasipriešinimui atakuojantys daliniai patirs didelių nuostolių, įsakiau: trims sunkiesiems kulkosvaidžiams, išsidėsčiusiems skirtingose aukštumos pusėse, nuslopinti pagrindines priešininko pasipriešinimo priemones – sunkiuosius ir rankinius kulkosvaidžius, ypačingai trukdančius judėjimui, ugnimi prašukuoti medžių viršūnes, kuriose sėdėjo „gegu-tės“. Siekiant palaužti besipriešinančių moralinę dvasį atidengti į aukštumą sutelktą salvėmis ugnį. Ir kai po vieną valandą trukusios ugnies parengties priešininko pasipriešinimas pastebimai nusilpo, įsakiau: 9-osios užkardos pajėgomis atakuoti priešininką. Tam, kad išvengtų nuostolių, išsisklaidžiusi smulkiomis grupėmis po 10–15 žmonių, iš rytinės, vakarinės ir šiaurinės pusių (pietinis šlaitas liko atviras tam atvejui, jei gauja, neišlaikiusi atakos, mestųsi į pietinį šlaitą, kurio papėdėje tuo laiku buvo sutelktos pagrindinės mūsų pajėgos) 9-oji užkarda pradėjo judėti į aukštumą.

Banditai, sumažinę savo aktyvumą ir patyrę nuostolių vienos valandos

apšaudymo metu, nesugebėjo atkakliai pasipriešinti į aukštumą judančioms šturmo grupėms. Ir kai šturmo grupės įsiveržė į aukštumą, banditai, apimti panikos, netvarkingai atsišaudydami, palikdami žuvusiuosius, mesdami sunkiuosius ginklus ir vežimus, pradėjo trauktis pietų kryptimi (nes iš pietų pusės šturmo grupių nebuvo), kur pateko į stiprią šautuvų ugnį. Mūšis truko 20 minučių.

Kovinių veiksmų rezultatai.

Gaujos nuostoliai: nukauta, sužeista ir paimta į nelaisvę 71 banditas. Gaujos vadeiva: vokiečių armijos kapitonas Neifaltas (slapyvardis „Lakūnas“) mūšyje žuvo. Trofėjai: sunkiųjų kulkosvaidžių – 4, iš jų 2 „Maksim“ sistemos, rankinių kulkosvaidžių – 6, įvairių šautuvų – 45, minosvaidis – 1, automatų – 2, pistoletų – 8, granatų – 48, šovinių – 9650, sprogmenų – 5, radio imtuvų – 2, rašomoji mašinėlė – 1, dviratis – 1. Įvairūs gaujos štabo dokumentai, taip pat užgrobti 5 arkliai, 3 vežimai ir maisto produktai. Sunaikintas 1 bunkeris. Mūsų nuostoliai: užmušti 4 raudonarmiečiai, sužeisti 7 raudonarmiečiai.

220-ojo pasienio pulko vadas majoras Jacenko

Istorinės inscenizacijos dalyviai - karo istorijos klubo „Grenadierius“ nariai

Gintaro Lučinsko nuotrauka

Tekstas iš dokumentų rinkinio «Пограничные войска СССР. 1945–1950», Москва, Наука, 1975 („SSRS pasienio kariuomenė. 1945–1950“, Maskva, leidykla „Mokslas“, 1975, p. 67–68)

Pasakoja Stasys Mirijauskas:

Kalniškės miško ilgis apie 7 kilometrai ir plotis siekia apie 5 km – t.y. ištiesinė juosta sudaro 21 km. Tokiam plotui apsupti, aišku, reikėjo daugiau nei tūkstančio kareivių. Pasirodžius būrio vadui Lakūnui, visi buvome išrikiuoti ir suskaičiuoti. Mūsų buvo per 60 gerai ginkluotų vyrų. Tik, aišku, kautynėms ir ypatingai kautynėms miško sąlygomis su gerai apmokytais kareiviais neturėjome reikiamos patirties.

Įvyko trumpas pasitarimas. Ką daryti? Stoti į mūšį ar išsiskirstyti grupelėmis, ar tiesiog pasislėpti medžiuose? Būrio vadas, skyrių ir grandžių vadai ryžosi nesiskirstyti, o eiti į netoli esančią kalną ir užimti kovines pozicijas. Žinoma, sunku pasakyti, kaip būtų buvę geriau, bet man atrodė, kad stoti į mūšį su gerai ginkluotais ir apmokytais kareiviais yra labai pavojinga. Atėję į kalną tuojau pat išsidėstėme

grupelėmis. Reikėjo apsikasti, bet pasirodė, kad neturėjome nė vieno kas-tuvo, o rankomis ne kažin ką galima padaryti. Kurį laiką buvo tylu. Todėl 2 partizanai, iš kurių vienas ir šiandien gyvas, buvo pasiūsti į žvalgybą.

Nes pagalvojome, kad rusai nežino mūsų dislokacijos vietos ir taip paklaidžioję po mišką ir mūsų neradę išsiskirstys. Tačiau jiems nuėjus po kokių 5–10 minučių pasigirdo šaudymas iš automatų. Pamatėm parbėgantį jau tik vieną partizaną, pasirodo, jie buvo susidūrę su kareiviais ir susišaudymo metu vienas partizanas buvo nukautas. Po kurio laiko pasigirdo rusiškos komandos. Supratome, kad kareiviai artėja prie kalno, kad kautynės jau neišvengiamos. Buvo duota komanda aklai nešaudyti. Šaudyti tik tada, kai aiškiai bus matomas priešas. Netrukus kareiviai priartėjo prie kalno ir prasidėjo uraganiškas šaudymas, tačiau artyn nėjo. Po kurio laiko kalnas buvo apgaubtas dūmais ir sudegusio parako smarve. Per antrą ataką išgirdau dejuojant savo tėvą. Prišliaužiau prie jo ir pamačiau, kad jam per patį sąnarią peršauta koja. Labai smarkiai tekėjo kraujas. Greitai nusirengiau, suplėšiau

savo baltinius, norėjau užveržti koją ir bent kiek sustabdyti kraujo tekėjimą. Mačiau, kaip jis pabalo ir labai nusilpo. Tiesiog nežinojau, ką daryti. Tuo laiku viskas nutilo. Pasirodė, lyg kareiviai nuo kalno pasitraukė. Aš paprašiau, kad man leistų išžvalgyti, ar nėra kokių nors galimybių išnešti tėvą iš kalno teritorijos ir suteikti jam geresnę medicininę pagalbą. Gavęs leidimą, aš atsargiai nulipau nuo kalno, bet kareivių niekur nepastebėjau. Man pasidarė lengviau, pagalvojau, kad kareiviai taip pat nori gyventi ir, matydami tokį atkaklų partizanų pasipriešinimą, daugiau kalno nepuls. Jau norėjau grįžti, bet nutariau dar paeiti kokių 200–300 metrų ir tikrai įsitikinti, kad arti jų nėra. Atsargiai eidamas priėjau miško aikštelę, kurioje pamačiau daugybę susėdusių rusų kareivių. Aš nieko nelaukdamas pasukau atgal į kalną. Man atrodė, kad į kalną grįžau kitoje vietoje, nes nuo jo pusės pradėjo šaudyti. Supratau, kad į kalną grįžti aš jau negalėsiu, nes galiu būti nušautas savy. Pradėjau vėl tolti nuo kalno. Staiga pamačiau nuo tos pusės einantį partizaną Krūmą, tuo pat metu jis pamatė ir mane. Aš jam trumpai papasakojau

apie tėvo sužeidimą ir kaip aš čia atsidūriau. Aišku, ilgom kalbom nebuvo laiko, ir jis man pasiūlė kuo skubiausiai lipti į medį. Dar spėjau pamatyti, kad jis jau lipa į aukštą šakotą eglę. Aš irgi pradėjau ieškoti tinkamo medžio. Aišku, labai nervinausi ir vis negalėjau rasti tinkamo. Pagaliau susiradau tinkamą šakotą eglę, bet kadan-gi pirmosios šakos buvo aukštai, įlipti buvo gana sunku.

Gintaro Lucinsko nuotr.

Garbės sargybos kuopos kariai iškilmingai deda gėles prie paminklo žuvusiems partizanams atminti Kalniškės Didvyrių kalnelyje

Pagaliau po didelių pastangų įlipau į pačią viršūnę. Ir man atrodė, kad nuo žemės manęs tikrai niekas nepamatys. Įlipus į medį, dar kurį laiką buvo tylu. Po kurio laiko išgirdau, kad kažkas pamažu eina ir vis sustoja. Pastebėjau, kad kalno link slenka rusų kareiviai. Netrukus vėl prasidėjo uraganinis šaudymas. Pamačiau, kaip du kareiviai neštuvais neša sužeistąjį. Šaudymui dar nenutylus pasigirdo stiprus sproginiųjų mai, tai galėjo būti metamos

granatos arba šaudoma iš minosvaidžių. Dar po kurio laiko man pasigirdo lyg ir kareivių šauksmas „ura“... Tas viskas buvo jau į vakarą. Matyt, tai buvo paskutinė jų ataka. Po to viskas nutilo. Pradėjo temti. Jau norėjosi lipti iš medžio, tik staiga visai netoli išgirdau šaukiant „Malavko“. Ir taip keletą kartų. Matyt, jie buvo visai netoli nuo manęs, nes išgirdau, kaip vienas kareivis pasakė: „Naverno, on ubit“. Po to dar gerą pusvalandį palaukiau ir nieko įtartinio negirdėdamas ryžausi lipti iš medžio, bandyti eiti pas mūsų ryšininkus, iki kurių buvo apie 5 km kelio. Ėjau labai pamažu, nes miškas buvo sausas ir traškėjo šakos, be to, labai aiškiai švietė mėnulis. Pagaliau susiradau kelelį, kuris buvo man reikiama kryptimi. Eiti keliu buvo daug geriau, galėjau eiti sparčiau. Priėjau aikštelę ir vėl pradėjau laukti, norėdamas įsitikinti, ar nėra pasalos. Ir tikrai, palaukęs 10–15 minučių, pastebėjau, kad kitu aikštelės pakraščiu lėtai, atsargiai eina 2 ginkluoti vyrai. Aiškiai mačiau, kad jie eina su paruoštais kovai ginklais. Jiems nuėjus, labai sunerimau...

Pasakoja Juozas Busila:

Būrių vadai gavo pranešimus, kuriuose buvo kviečiami aplinkinių apylinkių partizanai nueiti į Kalniškės mišką prie Šešiagrašio kalno. Į kalną skubėjo Perkūno rinktinė ir Sūsninkų

Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministras Juozas Olekas sveikina šaulius po iškilmingos priesaikos

būrys, vadovaujamas Navicko-Perkūno, tačiau žvalgai pranešė, kad Kalniškė apsupta NKVD dalinių. Vadas, įsitikinęs, kad padėti negalės, liepė vyrams grįžti atgal į Sūsninkų miškus, bet kiekvienu momentu būti pasirengusiems padėti kovos draugams.

Tuo tarpu reguliari rusų kariuomenė traukė ir traukė glaudžiu žiedu apsupdama Kalniškės mišką. Partizanai miške buvo labai plačiai pasklidę. Sužinoję, kad yra supami priešo, visi susirinko prie pagrindinio atramos punkto – kalno. Vadas Jonas Neifalta-Lakūnas partizanus suskirstė į keturis būrius. Mūšis vyko visą dieną. Pirmasis būrys užėmė tolimesnes pozicijas, kiti – arčiau kalno. Vykstant mūšiui partizanai susirinko kalno viršūnėje ir traukėsi Sūsninkų link.

Pasakoja Petras Sereda-Stumbras:

Apie 100 partizanų būrį Kalniškės miške 1945 m. gegužės 16 d. apsupo NKVD kariuomenė. Simno sribų prašymu mišką apsupo iš vakaro. Keletas partizanų išėjo į kaimą. Grįžę apie 24 val. pas ūkininką miške radome pilną vyrų. Dar saulei netekėjus, Ralių kaime, prie miško, pasigirdo automatų šūviai. Vyrų sukilo ir išėjo į savo vietas. Iš kaimo atbėgo į kaklą sužeistas vyrukas. Jam aprišo žaizdą. Buvo nutarta trauktis į kaimą. Pakalnėje susibūrė apie septynis partizanų skyrius.

Vėliau pasiskirstė aplink kalną. Kostą Kliučinską-Kovą ir Buzulį pasiuntė išžvalgyti miško pakraštį.

Netrukus pasigirdo šūviai. Grįžęs Kostas Kliučinskas-Kovas pranešė, kad žuvo Buzulis. Po kelių minučių pasirodė rusai, ir prasidėjo kautynės. Kokį pusvalandį miške buvo girdėti ištisas užsesys. Nutylus šaudymui, keli kareiviai bėgdami šaukė: „Davai pabolše“ („Daugiau“). Po kurio laiko atvarydavo naują būrį kareivių, ir vėl toliau vyko mūšis. Taip truko visą dieną.

Mūšio eigą sunku apibūdinti. Teko veikti pagal aplinkybes. Po pietų dešiniajame miško krašte traukėmės apie 9 vyrai. Iš jų pažinojau Juozą Busilą ir Jurgį Maskelį. Traukdamiesi atsідūrėme apie 20 m nuo kariuomenės patrulių. Paskui prie manęs ėjęs Juozas Busila suriko: „Petrai – rusai!“ Aš puolau iš miško. Pasigirdo šaudymas, man net ausis apkurtino. Aš kūlvirsčia persiverčiau ir likau vienas.

Pasislėpiau krūmuose. Vėliau ėjau tolyn. Pakeliui radau žuvusį partizaną, kurio nepažinojau. Priėjau tą patį kalną. Netrukus ten prasidėjo šaudymas, vienas iš paskutinių. Žvalgydamasis išslinkau į palaukę. Taip tęsėsi mano kovos įspūdžių kupina kelionė.

Vėliau susitikus Juozą Busilą paaiškėjo, kad per susidūrimą su kariniu daliniu jį sužeidė. Trečią dieną sužeistąjį aptiko moteris nuo

Atesnykelių ir pranešė jo tėvui. Tėvas sūnų parsivežė namo ir išgydė.

Kostas Kliučinskas, vienas iš paskutinių kovotojų, liko gyvas, nors jo milinė buvo sušaudyta. Buvo suimtas, nuteistas 10 metų. Gyveno Kaune.

Žinau šiuos žuvusius Kalniškės mūšyje: Kostas Šulgauskas iš Mockavos, Buzulis iš Sangrūdės, Leškevičius iš Lopiškių, Kazakevičius iš Aukštosios Kirsnos, Bražinskas, Jonas Kaknevičius, Žukauskas, Antanas Voska nuo Šėstokų, Jurgis ir Albinas Maskeliai.

Pasakoja Bronius Gurevičius:

Aš pirmiausia Bagotėlės miške buvau, mūsų buvo tik grupelė. Vadas – Vilkas. Jis buvo labai drąsus ir agresyvus. Pas jį partizanauti tapo pavojinga, tiesiog rizikinga, tai mes persikėlėme į Giraitės mišką pas Karvelį. Pabuvę pas Karvelį, nusprendėme eiti į Kalniškę. Vilkas buvo nepatenkintas, kad mes Kalniškėje pasilikome. Kalniškės mūšis šitaip prasidėjo. Kaip kartas tą naktį mes apsinakvojome Kalniškės miške pas Valentukonį. Buvo labai gražus rytas. Nubudome ir kalbamės, ką toliau daryti. Besikalbant pasigirdo šūviai nuo Rolių kaimo pusės. Nieko nelaukdam, užsimaskavę šakom,ėjome

į stovyklą. Kai atėjome, ten jau rinkosi vyrai su žinia, kad miškas apsuptas. Na, o paskui buvo tokia kalba, kad arba skirstytis mažais būreliais, arba priešintis. Galų gale mūsų būrininkai Kovas–Kliučinskas ir Ateitis–Antanas Aleškevičius pasakė: „Kas ruošiasi gintis, einame su mumis“. Tada Kalniškėje mūsų buvo apie 80 vyrų. Kiti pasislėpė. Mes tik spėjome išsidėstyti ant vadinaamojo Mėškakalnio, tai pati aukščiausia vieta, ir mus apšaudė rusai. Kai apšaudė, jau buvo saulutė patekėjusi. Paskui pasiruošėme gynybai kaip reikiant. Ir netrukus mus antrą kartą puolė. Mes juos taip arti prisileisdavome, kad buvo girdėti šakelių traškėjimas, jų komandos: „Vperiod na banditov!“ Ten mūsų buvo apie 80 vyrų. Mes duodavome salvę į tą vietą, atsimušdavome, ir taip kelis kartus. Tris kartus puolė – ir mes atmušėme. Kai jie pamatė, kad mūsų nepaims, tada išsikvietė pastiprinimą. Tai buvo lyg kokia paliauba. Aprimo, saulutė kaitina, o mes išvargę, be vandens, apsupti. Paskui pasigirdo nuo Simno važiuojančių mašinų užšesys. Supratome, kad mūsų laukia lemiamas mūšis. Ir pradėjo mus pulti. Į kalną enkavedistai lipo stati. O mums nuo kalno labai gerai gintis. Jie buvo mums

gerai matyti ir granatas numesti galėjome labai toli. Jiems buvo sunkiau. Kai jie pamatė, kad čia menki juokai, tai tada paleido kryžminę kulkosvaidžių ugnį. Kiek pasilaikėme – ir jau matom, kad šalia yra žuvusių, trūksta šovinių. Kalną apgaubė parako dūmai, gerklę graužė, šakos krito, pasidarė tiesiog pragaras. Prišliauži prie kito, pasiimi šovinių ir vėl šaudai. Na, ir tada pajautėm, kad mūsų vakarinis sparnas jau traukiasi. Aš gulėjau rytiniame sparne. Pamatėme, kad mes neatlaikysim, ir mūsų septynių vyrų būrelis prasiveržė pro žiedą. Užbėgome ant tokio kalniuko, tai vienas vargšelis, rusas ar stribas, klūpo rankas iškėlęs, pasiduoda. Žinote, rusai daugiausia išsisaudė patys, kai lipo vilnimis į kalną. Paskui užbėgome ant kito kalniuko, tai rusas stovėre savo automatą, bet buvo nutildytas. Įbėgome į tokį jaunuolyną ir ten sulaukėme tamsos. Paskui perėjome plentą, o plentu mašina paskui mašiną, veža ir gyvus, ir žuvusius, traukia link Krosnos. Taip mes ištrūkome ir beeidami toliau iškrikom. Aš sugrįžau su savo kaimynu Špoku. Mes, būdami Kalniškėje, tik prašėme Dievą, kad greičiau sutemtų...

Kalniškės mūšio 70-mečio minėjimo dalyviai

Gintaro Lučinsko nuotr.

Pasakoja Genė Vaikšnytė:

Tą naktį prieš mūsų buvo parėję gal 20 partizanų ir visi nakvojo. Ryte nežinojo, kad Kalniškė jau apsupta. Išėjo į ją. Pirmiausia žuvusius ištraukė arkliais, pririšę vielas už kojų, traukė į plentą. Kai laidojome ten surinktus kaulus, tai radome vielų. Paskui juos nuvežė į Simną ir išdraikė ant gatvės. Tai nuėjo teta, tada ji turėjo gal šešiolika metų. Brolio nematė, o tėtis – gražus, balto veido, lyja, rausvas kraujas sunkiasi. Paskui nuėjo į bažnyčią ir verkė balsu. Po to mūsų – areštai, kankinimai... Atsivedė toj aikštėj dieduką, spardė jį sribai: „Žiūrėk į savo svolačius banditus!..“ Prie to tako į mišką eidavo vaikai ir verkdamo: „Tėtuli, pareik! Tėtuli, pareik!“ Stribai motiną pastatė prie kluono sienos ir aplink ją šaudė, o mes, vaikai, žiūrėjome ir spiegemė. Po mūsų moterys nešdavo naktimis į tą kalną vainikus. Po to mūsų ant kalvos buvo baisu pažiūrėti: ištaškytos smegenys, kraujas, žmonių kūno dalys... Tai žmonės viską surinko, rankas, kojas, ir šalia kalvos palaidojo. Būdavo, ateina gegužė, tai baisus liūdesys, skausmas...

Lietuvos SSR NKVD Alytaus apskrities skyriaus viršininkas plk. Lisovskis pranešdamas Lietuvos SSR NKVD komisarui Juozui Bartašiūnui apie kautynes, taip įvertino partizanus: „Jie buvo nesutaikomi liaudies priešai ir su ginklu rankose kovojo „už laisvą nepriklausomą Lietuvą“. Nors artėjo paskutinės gyvenimo minutės, nė vienas iš banditų nemetė kovos lauko, kovojo iki sunaikinimo.“

Mūšyje žuvusių partizanų palaikai buvo išvilkti ir sumesti pamiškėje prie kelio. Vėliau juos, prikabinčius prie arklių, atvilko į Simną ir išniekino gatvėje. Iš jų tyčiojosi kelias dienas, galiausiai užkasė Simno ežero pakrantėje.

1988 m. partizanų palaidojimo vietoje pastatytas kryžius. Vietą pažymėjo ir kryžių pagamino bei pastatė Kalniškės mūšio dalyvis Edmundas Austrevičius. Po metų,

1989 m. birželio 23 d., 44 Kalniškėje ir 10 Paliose žuvusiųjų palaikai buvo perlaidoti Simno kapinėse.

Nuo 1989 m. Kalniškėje kasmet vyksta renginiai, skirti žuvusiems partizanams pagerbti. 1990 m. Kalniškės miške, mūšio vietoje, marijampolietis Jurgis Nevulis pastatė paminklą žuvusiems atminti. Paminklas atidengtas 1990 m. gegužės 13 d. Renginio metu sovietų kariuomenės Alytuje dislokuoto pulko desantininkai visiškai arti vykdė karines pratybas ir netrukus, naktį iš gegužės 21 į 22 d., paminklas kalne buvo išsprogdintas. Išliko sveika tik atminimo lenta. Gegužės 29 d. Jurgis Nevulis, padedamas Danieliaus Krausko, Algio Akelio ir Kazimiero Savičiaus, paminklą atstatė.

Kalno papėdėje stovi kryžius su tvorele, kur užkastos per mūsų granatų ir kulkosvaidžių nuplėstos žuvusiųjų palaikų dalys. Kryžiais ir koplytstulpiais kasmet pasipildanti partizanų mūšio vieta praminta Didvyrių kalneliu.

Kiekvienais metais gegužės viduryje į mūšio vietą Kalniškės miške pagerbti žuvusių partizanų atvyksta rezistencinių kovų dalyviai, jų vaikai, tremtiniai, skautai, kariai, politikai, visi, kurie neabejingi Lietuvos praečiai ir atečiai. Čia vyksta partizanų atminimo pagerbimui skirti minėjimai, jaunimui rengiamos patriotinės stovyklos, organizuojami patriotinės dainos konkursai.

Siekiant įamžinti šį svarbų mūsų Krašto apsaugos ministerijos pasitarimų salei buvo suteiktas Kalniškės vardas. Čia eksponuojamas žemėlapis su pažymėta mūšio vieta, kautynių aprašymas, paminklo žuvusiems Kalniškės mūšyje nuotraukos.

Aktorė ir režisierė Ieva Stundžytė, kurios seneliai buvo politiniai kaliniai ir Sibiro tremtiniai, yra įdainavusi Kalniškės mūšiui skirtą laisvės dainą „Kalniškės mūšis“.

Kalniškės kautynės simbolizuoja Dzūkijos partizanų pasiaukojimą

tragiškais pokario metais. Tai buvo vienas didžiausių rezistencinių mūsų Lietuvoje. Kalniškės mūšis kėlė visos Lietuvos partizanų kovos dvasią, o vėlesnėms kartoms ilgais sovietinės okupacijos metais padėjo išsaugoti lietuvių tapatybę.

Tiek Kalniškės, tiek 1945 m. birželį vykusiame Varčios mūšyje partizanai patyrė didelių nuostolių, nors ir buvo neblogai įsitvirtinę (ypač Kalniškėje). Šie ir kiti mūšiai parodė, kad pozicinio karo prieš daug judresnius ir gausesnius priešų pulkus laimėti neįmanoma. Tad 1945 m. pabaigoje ne tik Pietų Lietuvoje, bet ir kitur buvo pereita prie tikro partizaninio karo taktikos, kai veikama nedidelėmis 3–5 žmonių grupelėmis, sudavus smūgį greitai atsitraukiamą, rengiamą pasalos ir kt.

Pabaigoje – Vytauto Bučinsko-Klajūno sukurtos dainos apie Kalniškės mūšį ištrauka:

*Jūs mūs laidot negalėsit,
Jums širdis skaudės.
Išniekinti mūsų kūnai
Gatvėse gulės.*

*Mus palaidos mūsų priešai
Tamsiom naktimis.
Aplėis apakėtą kapą
Dagiais, žolėmis.*

*Sesė, pink vainiką žalią,
Neški paslapčia,
O tu, broli, juodą kryžių
Pastatyk nakčia...*

Literatūra:

1. Anušauskas Arvydas. *Lietuvių tautos sovietinis naikinimas 1940–1958 metais*. Vilnius, 1996, p. 221.

2. Kašlionis Bronius. *Dainavos partizanai. Šarūno rinktinė: dokumentai ir prisiminimai*. Vilnius, 1999, p. 102, 104, 105, 106.

3. Rimkus Henrikas. *Lietuvos partizanų Dainavos apygardos kronika 1944–1954 m. (rankraštis)*. Alytus, 1998, p. 105.

4. Starkauskas Juozas. *Čekistinė kariuomenė Lietuvoje 1944–1953 metais*. Vilnius, 1998, p. 109, 144.

*Išgirdai Jo švelnų balsą
Ir nepabūgai
Pakilt virš žemiškojo purvo
Malonumų ir džiaugsmų
Ir išdrįsai priimti iššūkį
Tarnauti Dievui
Kad apgintum žmogų
Nuo kaltės, pagundos, nuodėmės
Ir nuo nesuskaičiuojamų jo ydų*

Gerbiamas Kunige Prelate Edmundai Putrimai,

Garbingo 30-ojo kunigystės jubiliejaus proga Jus sveikina Lenkijos lietuvių bendruomenė.

Nuoširdžiai dėkojame, kad rūpinatės visų nuo tėvynės atskirtų lietuvių sielovada. Nors ir gyvenate toli, esate su mumis visada, kai mūsų krašto parapijose atsiranda tikėjimo ir tautinių problemų. Jūsų užtarimas, malda ir artimas bendravimas padeda mūsų bendruomenei išlikti, dvasiškai stiprėti ir jaustis saugiai. Jūsų globą ir domėjimąsi jaučiame skaitydami kasmet siunčiamus gražiausius kalėdinius ar velykinius linkėjimus, galėdami susitikti asmeniškai svarbių švenčių ar įvykių metu.

Už visa tai labai, labai ačiū.

Linkime sulaukti dar daugelio jubiliejų, patirti daug džiaugsmo ir Dievo malonių, visada išlikti tokiam stipriam, kad silpnesni galėtų į Jus atsiremti, ir tokiam tvirtam, kad abejojantys tvirčiau įtikėtų. Būkite laimingas ir visada Jus telydi Dievo globa!

Lenkijos lietuvių bendruomenė

Auksinių vestuvių proga

**Marytę ir Antaną
Stoskeliūnus
iš Vidugirių**

sveikina ir daug
sveikatos, džiaugsmo ir
vilties linki

Vaikai su šeimomis

Šiandien norėtume išsakyti pačius švelniausius, tyriausius žodžius. Norėtume padovanoti tai, kas brangiausia, kas širdžiai artimiausia...

Žuvėdroms reikalinga jūra ir žydras dangus.

Kalnams - amžinybė ir ramybė.

Žiedams - saulė.

O žmogui - viskas kartu.

Šiandien mes negalime padovanoti nei dangaus, nei saulės. Galime tik pasveikinti ir pasakyti, kad Tu mūsų laimė, džiaugsmas, paguoda ir saulė, be kurios būtų liūdna, tamsu ir šalta!

Birželio 7 d.

Petras Senda

iš Navinykų švęs garbingą jubiliejų. Ta proga jį sveikina

Žmona, dukros, sūnūs, žentas ir anūkai

PARDUODAME AKMENS ANGLI patraukliomis kainomis.

Perkant daugiau kaip 4 tonas tonos kaina 550 zł.

Juozas Zubavičius, Seinai, Konarskio g. 4
Tel. 606 459 579, 87 5173 137

Parduodu sojų rupinius ir sojų sėlenas tiesiogiai iš gamintojo.

Teirautis
tel. 509 522 747.

Ieškau auklės
2 metų berniukui.

Tel. 87 5161 235

Jeigu Lenkijos teritorijoje
patyreai avariją
arba avarijos metu buvai sužalotas –
skambink!
Profesionaliai ir teisiškai padėsime
Tau gauti žalos atlyginimą.

SKAMBINK

tel. 8-65929492 (Lietuvoje),
606958823 (Lenkijoje).

KRZYSZTOF GOBCZYŃSKI

Technikas elektrikas. Statybininko licencija

Seinai, A. Mickevičiaus g. 41 a

Tel. 875163460, mob. tel. 606318489

Inst.elekt.r.gobczynski@interia.pl

SIŪLOME ŠIAS PASLAUGAS:

- įrengiame fotovoltikos sistemas,
- atliekame šviesos intensyvumo, elektros sistemos bei
- perkūnsargio matavimus,
- įrengiame elektros jungtis,
- įrengiame ir prižiūrimė elektros sistemas,
- įrengiame ir prižiūrimė perkūnsargio sistemas.

2015 m. gegužės 7 d. mirė

A. A. BRONĖ VALINČIENĖ

iš Kreivėnų kaimo.

Nuoširdžiai aciū tariame gydytojai ir seselėms už slaugymą, kaimo gyventojams, giminėms ir visiems, dalyvavusiems laidotuvėse, už bendrą maldą, gėles, užuojautos žodžius ir aukas. Esame dėkingi giesmininkams, meldusiems Dievo malonės mirusiajai giesmėmis. Taip pat dėkojame kunigui Mariui Talučiui už sergančiosios aplankymą namuose ir palydėjimą į amžinojo poilsio vietą.

Dukros ir anūkai su šeimomis

Lietuvos žiniasklaida

2015 05 13 – 05 26

Didžiausio visuomenės ir žiniasklaidos dėmesio šį kartą sulaukė lėktuvo An-2 avarija Baltijos jūroje, prezidentės Daliaus Grybauskaitės interviu Latvijos televizijai, „Eurovizijos“ konkurso Lietuvos vertinimo komisijos sprendimai dėl Rusijos atstovės bei – jau ne pirma savaitė – Lietuvos kariuomenės šauktiniai.

Šalyje tebevyksta diskusijos, kas įvyko, kad gegužės 16-ąją skrisdamas iš Švedijos į Lietuvą nukrito į jūrą ir nuskendo vienai Klaipėdos firmai priklausęs senas rusų gamybos vienmotoris lėktuvas An-2, o jį pilotavę itin patyrę pilotai žuvo. Dažniausiai yra keliamas klausimas, ar ekstremaliomis sąlygomis tinkamai veikė Lietuvos gelbėjimo tarnybos. Kalbinti aviacijos specialistai dažniausiai teigė, jog avarija įvyko galbūt sustojus lėktuvo varikliui. Bet kodėl pilotai, aviacijos šventėse su šiuo lėktuvu darydavę sudėtingiausias kilpas, nesugebėjo saugiai nusileisti ant vandens ir pasiųsti SOS signalo?

Anot portalo Delfi.lt, „tai, kas vyko toliau, atrodo keistai. Pirmosiomis valandomis, kai dar buvo apčiuopiama tikimybė rasti išsigelbėjusiuosius, buvo prasminga siųsti visas įmanomas pajėgas ir bandyti aktyviai ieškoti. Nežinome, kokią informaciją turėjo sprendimus priiminėjantys ir gelbėjimo operaciją koordinuojantys žmonės, galbūt toks atsakas buvo visiškai adekvatus (įvertinus švedų ir latvių pagalbą), bet antrasis gelbėjimo įrangą turintis sraigtasparnis tuo metu stovėjo ant žemės, valstybės sienos apsaugos

tarnybos sraigtasparnių pagalbos net nebuvo paprašyta, o paieškos lėktuvai buvo išsiųsti tik kitą dieną.

Tuo tarpu lėtaeigiai kariniai laivai visą pusdienį plaukė į spėjamą lėktuvo sudužimo vietą. Po dienos, nieko neradus, sekmadienį vakare visi gelbėjimo orlaiviai buvo atšaukti, laivai vėl lėtai grįžo atgal į uostą.

Tada paskelbiama, kad gelbėjimo operacija yra nutraukiama, bet pirmadienį ryte vėl šaukiamas pasitarimas ir apie vienuoliktą ryto nusprendžiama atnaujinti paieškas. Vėl išplaukia laivai, pakyla lėktuvai. Nuo avarijos praėjusios beveik dvi paros.

„Respublika miršta: automobilių bagažinėse, pėsčiųjų perėjose, Baltijos bangose“, – apie metų metus nesikeičiančią situaciją šalyje ir valstybės institucijų, aukščiausio rango politikų abejingumą portale Delfi.lt rašė Andrius Tapinas. „Šiandien turiu žiūrėti, kaip gęsta manoji Respublika. Šiandien suprantu, kodėl tūkstančiai žmonių susirenka daiktus ir išvažiuoja.“

Tuo pačiu metu prasideda visiškas atsakingų tarnybų komunikacinis fiasko, gandų ir vienas kitam prieštaraujančių pranešimų srautas.

Lietuvos prezidentė D. Grybauskaitė apie tai pasakė, kad virš Baltijos jūros dingusių pilotų paieškos operacija parodė už žmonių gelbėjimą atsakingų institucijų koordinavimo stoką.

„Sėjai tylą – pjausi audrą“, – gelbėjimo tarnybų veiksmus komentavo Lrytas.lt. „Kybančių klausimų ir akis badančių aplaidumo, pakrikimo

požymių nuo žinybų apačios iki aukščiausių politikų, kurie turėjo nedelsdami mėginti koordinuoti darbą, – aibė.

Tačiau bene pagrindinė bėda, kad apie dramą jūroje nuo pat pradžių buvo labai prastai informuojama tiek visuomenė, tiek pilotų artimieji.

Kariškiai ir pareigūnai apie savo veiksmus detaliau ėmė kalbėti tik praėjus kelioms dienoms, taigi gerokai pavėlavę.

Institucijų ir žinybų blaškymasis, badymas pirštais vienas į kitą, prieštaringos žinios, pasūdytos pareiškimais, kad „jokio skirtumo“, ar pilotų būtų pradėta ieškoti greičiau, ar ne – tai pagrindinės priežastys, leidusios atsirasti įvairioms sąmokslų teorijoms ir kilti dalies visuomenės psichozei.

Pajutę tai į rampos šviesą vienas po kito paknopstomis ėmė lėkti politikai ir dar labiau kaitinti emocijas“, – rašė portalas.

„Respublika miršta: automobilių bagažinėse, pėsčiųjų perėjose, Baltijos bangose“, – apie metų metus nesikeičiančią situaciją šalyje ir valstybės institucijų, aukščiausio rango politikų abejingumą portale Delfi.lt rašė Andrius Tapinas. „Šiandien turiu žiūrėti, kaip gęsta manoji Respublika. Šiandien suprantu, kodėl tūkstančiai žmonių susirenka daiktus ir išvažiuoja.

Į Baltijos bangas kritęs An-2 atskleidė mūsų Respublikos ir jos tarnų prieblandą. Teisės aktai teigia, kad Lietuvos piliečius saugo ir gina Lietuvos Respublika – šiandien suvokiame, kad tik su didelėmis išlygomis. Kad tai utopija.

<...> Ministras pirmininkas ir Krašto apsaugos ministras, pradėdami eiti pareigas, prisiekė būti ištikimi Lietuvos Respublikai, tarnauti jos žmonių gerovei. Ką jie veikė, kai iš

radarų dingo An-2? Ką jie veikė dar tris dienas, kai vyko paieškos?

Šventė Marijampolėje? Jei esi Respublikai ištikimas ministras ir šeštadienį sužinai apie katastrofą, stoji nuo stalo ir leki į įvykio vietą. Šeštadienį. Ne pirmadienį, ne antradienį ir ne trečiadienį. Deja, tokio ministro Respublika neturėjo.

<...> Kas kaltas dėl Respublikos agonijos? Valstybės vadovai? Baliai mėgstantys ministrai? Bailios kaip triušiai institucijos, stumdančios atsakomybę vienos ant kitų? Ne. Kalti mes. Ir niekas kitas. Kiekvienas mūsų turi atsistoti, nulenkti galvą ir pasakyti „kaltas“.

Nes patikėjau muilo burbulais... Nes likau stovėti po medžiu... Nes patingėjau ateiti, kai sprendėsi Respublikos likimas... Nes pagalvojau, kad Respublika išgyvens ir be manęs.“

Panaši nuomonė minėtame portale buvo ir Rimvydo Valatkos: „Labiau už tikslus gelbėtojų veiksmus trūko empatijos. Visi melavo ir stūmė vienas ant kito, o lakūnų artimuosius pamiršo. Gelbėjimo operaciją vykdė lakūno dukra ir žiniasklaida. Kol visi įsismarkavo rėkti. Iki kito karto. Kiek tokių buvo? Dembava, Kudirkos Naumiestis, Alytus?“

Vis garsiau kalbama, kad atsakomybę už tai turėtų prisiimti ir atsistatydinti krašto apsaugos ministras Juozas Olekas. Tačiau atsistatydinti Lietuvoje „nemadinga“. Ir J. Olekas žurnalistams sakė, kad nejaučia asmeninės atsakomybės dėl šios situacijos ir padarytų klaidų.

„Po prezidentės interviu – gėda ir pašaipos Lietuvai“, „Latvių žurnalistą glumino D. Grybauskaitės reakcija per interviu“, „Grybauskaitės interviu Latvijoje sukėlė pasipiktinimo bangą“, – tai rašinių Lietuvos žiniasklaidoje pavadinimai. O tie rašiniai – apie skandalinę šalies vadovės pokalbį su Latvijos televizijos žurnalistu. Artėjant prie pokalbio pabaigos, laidos vedėjas Gundaras Rederis D. Grybauskaitės paklausė, ką ji

mananti apie galimybę Lietuvoje oficialiai registruoti tos pačios lyties asmenų santuokas. Lietuvos prezidentė iš pradžių atsakė, kad tai šiuo metu nėra aktualiausia problema. „Manau, kad mes nesame sutarę dėl šio klausimo, – į pakartotinį žurnalistų klausimą atkirto D. Grybauskaitė. – Aš nenoriu apie tai kalbėti.“

Nepatiko D. Grybauskaitei ir klausimai apie prieš metus Rygoje sugriuvusią „Maximą“, ir apie krepšinį. „Negalite prezidentei užduoti nesuderintų klausimų“, – sakė ji. Kaip rašė mūsų šalies žiniasklaida, tai sukėlė kaimynų latvių pasipiktinimą. Jie klausia, ar D. Grybauskaitei ir Lietuvoje galima užduoti tik iš anksto suderintus klausimus.

„Lietuvos ryte“ išspausdintame Tado Ignatavičiaus pokalbyje su „nutildytuoju“ latvių žurnalistu rašyta: „Prezidentūros atstovai su Latvijos žurnalistu bandė derėtis, kad interviu metu kilęs incidentas neišvystų dienos šviesos, bet latviai nesileido į kompromisus. <...>

– Jūsų interviu su D. Grybauskaite įplieskė skandalą ne tik Lietuvoje, bet ir Latvijoje. Ar tikėjotės tokios reakcijos ir kaip vertinate kilusį šurmulį?

– Žinoma, kai svarstėme, ar parodyti visą interviu, iš patirties jautėme, kad bus diskusijų, ir gana aštrių. Mes to tikėjomės, gal tik nežinojome, kad reakcija bus tokia audringa. Bet apsisprendėme parodyti visą interviu – kitaip būtume nusižengę žurnalistikos principams.

Į Vilnių vykome su pačiais geriausiais ketinimais ir tikrai nesitikėjome ko nors panašaus. <...> Nuomonių buvo įvairių, bet vis dėlto sprendimą parodyti visą interviu lėmė tai, kad esame laisva demokratinė šalis, kurioje žurnalistas turi teisę politiko klausiti bet ko. Tai bendra vertybė, kurią turime ginti.“

„Dar vienas triukšmas šią savaitę kilo, kai sunkiai pataisomą žalą savo neblogam tarptautiniam įvaizdiui savo pačios rankomis padarė

prezidentė D. Grybauskaitė.

Mūsų šalyje vieša paslaptis, kad Prezidentūra net D. Grybauskaitei bendraujant su visuomene stengiasi prieš tai žurnalistams nurodyti, ko prezidentės galima klausiti, o ko ne, jau nekalbant apie oficialius interviu.

Kitaip sakant, nepalaužiamos lyderės įvaizdį puoselėjanti D. Grybauskaitė iš tiesų vengia nekontroliuojamo bendravimo su žiniasklaidos atstovais, nes tai potencialiai pavojinga.

Politologai ir viešųjų ryšių specialistai tai laiko savimi nepasitikinčių, autoritarinių polinkių turinčių asmenybių bruožu.

<...> O reikalavimas pateikti klausimus ar netgi pokalbio temas iš anksto – ir žiniasklaidos įžeidimas nepasitikėjimu, ir savo silpnumo demonstravimas“, – portale Delfi. lt apie šalies vadovės konfūzą rašė Rimvydas Valatka.

Tuo metu prezidentės patarėjas vidaus politikos klausimais Mindaugas Lingė „Žinių radijui“ teigė, kad prezidentė kelia didelius reikalavimus sau ir, gerbdama auditoriją, nori kalbėti tomis temomis, kurios buvo sutartos ir kurios yra svarbios. „Tai pirmiausia yra pagarba ir patiems žurnalistams, ir pagarba klausytojams, žiūrovams – kad gautų kokybišką informaciją. Lietuvoje ir taip yra per daug pliurpalizmo. To reikėtų vengti ir tokių atvejų kuo mažiau leisti į viešumą“, – laidoje „Dienos klausimas“ kalbėjo M. Lingė.

Jis pabrėžė, kad prezidentas kalba visos šalies vardu, ne vien už save – tai, anot jo, yra ypač svarbu, kai kalbama apie Lietuvos poziciją ne Lietuvos auditorijai.

Pašnekovas taip pat tikino, jog tikrai ne visi klausimai būna suderinti ir improvizuoti tikrai tenka, tačiau, anot jo, normali praktika yra suderinti temas.